

Humanitární a dobrovolnická pomoc a potravinová bezpečnost

Marie Andrysová

Bakalářská práce
2024

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení
Ústav ochrany obyvatelstva

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Marie Andrysová
Osobní číslo: L22704
Studijní program: B1032A020002 Ochrana obyvatelstva
Forma studia: Kombinovaná
Téma práce: Humanitární a dobrovolnická pomoc a potravinová bezpečnost

Zásady pro vypracování

1. Teoreticky vymezte humanitární činnost a dobrovolnickou pomoc a jejich souvislost s potravinovou bezpečností.
2. Analyzujte vybraný příklad humanitární a dobrovolnické pomoci při zajištění potravinové bezpečnosti v krizové situaci a vymezte možná rizika.
3. Navrhněte opatření snižující rizika zajištění humanitární pomoci v krizových situacích s ohledem na zajištění potravinové bezpečnosti.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. *FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION OF THE UNITED NATIONS*. The state of food insecurity in the world. 1. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2021. ISBN 978-92-5-134332-4.
2. ALLEN, Patric. *The politics of disaster relief: the importance of humanitarian principles*. 1. New York: Routledge, 2018. ISBN 978-1-138-84503-9.
3. HLADKÝ, Jan. *Potravinová bezpečnost: současné trendy a jejich reflexe v politikách EU a ČR*. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2017. ISBN 978-80-210-8778-6.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucí bakalářské práce.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Eva Lukášková, Ph.D.**
Ústav ochrany obyvatelstva

Datum zadání bakalářské práce: **1. prosince 2023**

Termín odevzdání bakalářské práce: **3. května 2024**

L.S.

doc. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

V Uherském Hradišti dne 4. prosince 2023

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne: 3.05.2024

Jméno a příjmení studenta: Marie Andrysová

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zaměřuje na problematiku humanitární a dobrovolnické pomoci v rámci potravinové bezpečnosti. Konkrétně řeší situaci na Ukrajině. Teoretická část práce se zabývá historií humanitární pomoci, definicí a vývojem této oblasti, klíčovými událostmi a organizacemi, různými typy humanitární pomoci a příklady humanitárních misí a dobrovolnictví. Dále se věnuje potravinové bezpečnosti, zahrnující problematiku ve světě a v České republice. Faktory ovlivňující potravinovou bezpečnost jako nedostatek hnojiva, zvyšování cen potravin a nadměrné využívání přírodních zdrojů.

V praktické části jsou stanoveny cíle práce a popsány použité metody včetně Ishikawa diagramu. Dále je provedena analýza humanitární pomoci při zajištění potravinové bezpečnosti a dobrovolnictví na Ukrajině. Na základě analýzy jsou navržena opatření snižující rizika a zajišťující humanitární pomoc v krizových situacích.

Klíčová slova: humanitární pomoc, dobrovolnictví, potravinová bezpečnost, Ukrajina, dobrovolníci

ABSTRACT

This bachelor thesis focuses on the issue of humanitarian and volunteer assistance in the context of food security. Specifically, it addresses the situation in Ukraine. The theoretical part of the thesis deals with the history of humanitarian aid, the definition and development of this field, key events and organizations, different types of humanitarian aid and examples of humanitarian missions and volunteering. It also deals with food security, covering issues in the world and in the Czech Republic. Factors affecting food security such as fertilizer shortages, rising food prices and overexploitation of natural resources.

The practical part sets out the objectives of the thesis and describes the methods used, including the Ishikawa diagram. Furthermore, an analysis of humanitarian assistance in food security and volunteering in Ukraine is made. Based on the analysis, measures to reduce risks and ensure humanitarian assistance in crisis situations are proposed.

Keywords: humanitarian aid, volunteering, food security, Ukraine, volunteers

Na tomto místě bych chtěla vyjádřit svou hlubokou vděčnost všem, kteří mi poskytli svou podporu a stali se mou oporou během psaní této bakalářské práce i v průběhu celého mého studia.

Zvláště bych ráda poděkovala mé velmi dobré kamarádce, jejíž psychická podpora a povzbuzení v náročných chvílích pro mě byly nepostradatelným zdrojem síly.

Mému příteli věnuji srdečný dík za jeho nekonečnou trpělivost a porozumění, během mého studia.

“Co děláme pro sebe samotné, umírá s námi. Co děláme pro ostatní a svět, zůstává a je nesmrtelné.” – Albert Pike

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 HISTORIE HUMANITÁRNÍ POMOCI	12
1.1 DEFINICE HUMANITÁRNÍ POMOCI	12
1.2 VÝVOJ A HISTORIE HUMANITÁRNÍ POMOCI	13
1.3 KLÍČOVÉ UDÁLOSTI A HUMANITÁRNÍ ORGANIZACE.....	14
1.4 TYPY HUMANITÁRNÍ POMOCI.....	18
1.5 PŘÍKLADY HUMANITÁRNÍCH MISÍ	19
1.5.1 Potravinová bezpečnost na Kubě	20
1.5.2 Humanitární mise do Afghánistánu	20
1.5.3 Humanitární mise v Súdánu	21
1.5.4 Humanitární pomoc do města Nepál v roce 2015.....	22
1.6 DOBROVOLNICTVÍ A DOBROVOLNICKÁ PRÁCE	22
1.6.1 Dobrovolnictví	22
1.6.2 Dobrovolnická práce	23
1.7 ROLE DOBROVOLNÍKŮ V HUMANITÁRNÍCH ORGANIZACÍCH.....	23
2 POTRAVINOVÁ BEZPEČNOST	25
2.1 PROBLEMATIKA POTRAVINOVÉ BEZPEČNOSTI VE SVĚTĚ.....	27
2.2 PROBLEMATIKA POTRAVINOVÉ BEZPEČNOSTI V ČR.....	28
2.3 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ POTRAVINOVOU BEZPEČNOST	30
2.3.1 Nedostatek hnojiva.....	30
2.3.2 Zvyšování cen potravin	30
2.3.3 Nadměrné využívání přírodních zdrojů	31
3 DÍLČÍ ZÁVĚR TEORETICKÉ ČÁSTI	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
4 ANALÝZA HUMANITÁRNÍ POMOCI PŘI ZAJIŠTĚNÍ POTRAVINOVÉ BEZPEČNOSTI A DOBROVOLNICTVÍ NA UKRAJINĚ	34
4.1 SITUACE NA UKRAJINĚ.....	34
4.2 POMOC UKRAJINĚ – ČLOVĚK V TÍSNÍ	36
4.3 POMOC UKRAJINĚ – EVROPSKÉ UNIE	38
5 VYMEZENÍ RIZIK V HUMANITÁRNÍ A DOBROVOLNICKÉ POMOCI (PŘI ZAJIŠTĚNÍ POTRAVINOVÉ BEZPEČNOSTI)	41
5.1 RIZIKOVÉ FAKTORY	43
ZÁVĚR	53
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	54

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	59
SEZNAM GRAFŮ	60
SEZNAM OBRÁZKŮ	61

ÚVOD

V současném světě představuje humanitární a dobrovolnická pomoc klíčovou roli při řešení krizových situací a katastrof, které postihují lidstvo po celém světě. Tato forma pomoci je nezbytná nejen v okamžiku bezprostředních událostí, ale i v procesu dlouhodobého zotavování a obnovy postižených oblastí. Humanitární pomocí se rozumí především poskytování základních životních potřeb ohroženému obyvatelstvu. Těmi nejzákladnějšími, a tedy prvotně poskytovanými jsou strava, pitná voda, ubytování, zdravotnická a lékařská péče, které jsou poskytovány prvotně, většinou bezprostředně po zasažení mimořádnou událostí. Humanitární pomoc je neoddelitelnou součástí světa zasaženého mimořádnými událostmi, krizovými situacemi nebo jejich následky. Věnuje se materiální, lékařské a psychologické podpoře lidí, která je potřebná vlivem mimořádných událostí a krizových situací. Každá humanitární mise je jiná a specificky zaměřená na danou situaci. Příkladem je válečný konflikt, u kterého většinou nedokážeme předvídat průběh a ani budoucí škody. Dá se tedy říci, že každá humanitární pomoc je individuální a jiná.

Dobrovolnická pomoc poukazuje na solidaritu, empatii a ochotu pomoci lidem bez jakékoliv odměny a užitku. Dobrovolníci využívají své kladné i záporné zkušenosti, které jim napomáhají ke zlepšením a pokrokům v řešení těchto situací. Zajištění potravinové bezpečnosti je stěžejním bodem pro přežití a zachování lidského zdraví postižených komunit. Bez dobrovolníků by mnohé organizace, neziskové instituce a humanitární projekty nemohly fungovat nebo by jejich účinnost byla výrazně snížena.

Potravinová bezpečnost je základním pilířem stability a zdraví každé společnosti, představující klíčový aspekt každodenního života lidí po celém světě. Uznávána jako základní lidské právo, je potravinová bezpečnost nepostradatelným ukazatelem zdraví a blahobytu národů, reflektující nejen schopnost zajištění dostatečného a bezpečného přístupu k potravinám, ale také schopnost reagovat na dietní potřeby a preferenci obyvatelstva.

V dnešním rychle se měnícím světě, kde jsou některé regiony stále postiženy hladomorem a existuje akutní nedostatek potravin, se potravinová bezpečnost stává stále naléhavějším a komplexnějším problémem. Globální výzvy, jako jsou změny klimatu, degradace půdy a vodních zdrojů, společně s nerovnoměrným rozdělením potravinových zdrojů, vyžadují

pečlivě koordinované úsilí na mnoha úrovních, včetně lokálních zemědělců, neziskových organizací a mezinárodních vládních a nevládních subjektů.

Cílem bakalářské práce je analýza humanitární pomoci, dobrovolnické pomoci a potravinové bezpečnosti zaměřená na konkrétní situaci. Vzhledem k aktuálnímu dění jsem si vybrala válečný konflikt na Ukrajině. Země čelí válce již mnoho let, ale od roku 2022 je válečný stav nejintenzivnější. Základem pro analýzu budou zjištěné poznatky a skutečnosti prostřednictvím sběru dat a literární rešerše v kontextu zajištění potravinové bezpečnosti a dobrovolnictví. Analýza bude formulována pomocí Ishikawa diagramu a následně budou navržena opatření k minimalizaci rizik a k přispění adekvátnímu řešení situací.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORIE HUMANITÁRNÍ POMOCI

Historie humanitární pomoci sahá do dob, kdy lidé začali projevovat soucit a pomáhat druhým v těžkých životních situacích. Tato oblast byla postupně rozvíjena a přizpůsobována lidským potřebám a problémům ve společnosti (Ishay, 2022).

Můžeme říci, že historie humanitární pomoci je úzce spojena s následným vývojem mezinárodního humanitárního práva, které poskytuje rámec a normy, díky kterým je možné poskytovat tuto formu pomoci i v současnosti (Ishay, 2022).

1.1 Definice humanitární pomoci

Humanitární pomoc může být chápána jako forma pomoci, která pomáhá lidem v nesnázích. Zde mohou být zařazeny základní potřeby, lékařská péče či zlepšení životních podmínek v dlouhodobém smyslu. Humanitární pomoc je nástrojem pro zajištění okamžité reakce a podpory lidem postižených katastrofou (Defining humanitarian assistance, 2018).

Podle zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, je humanitární pomoc definována jako opatření, která mají pomoci obyvatelstvu v době mimořádných událostí. Tato pomoc využívá různé zdroje, které se používají v době, kdy je obyvatelstvo postiženo jakoukoliv katastrofou, jako jsou například povodně, vichřice a jiné. Pomoc je poskytována v krátkodobém horizontu, neboť obvykle končí po odstranění následků dané události (Česko, 2000).

Podle Rady Evropské unie, která vymezuje legislativní rámec humanitární pomoci, ji můžeme chápat jako pomoc, která je zejména zaměřená na poskytování materiální a logistické podpory lidem postiženým různými katastrofami, ať už jsou způsobeny člověkem či přírodními událostmi. Můžou zde být zařazeny války, zemětřesení, sucha, ozbrojené konflikty a další (Humanitární pomoc, 2024).

Humanitární pomoc zahrnuje poskytování potravin a nutriční podpory, přístřeší, hygienické potřeby, vodu a samozřejmě zdravotní péče. Osoby, které potřebují humanitární pomoc jsou postižené například hladomorem a podvýživou. Jedná se zejména o uprchlíky, oběti ozbrojených konfliktů a dalších forem psychického nebo fyzického násilí, stejně jako osoby, jejichž bydlení bylo zničeno (Humanitární pomoc, 2024).

Humanitární pomoc má několik důležitých prvků, které mají přispět k efektivní pomoci postiženým komunitám. Jedná se o:

- a) **Rychlou reakci:** Je důležité, aby po výskytu katastrof byla rychlá odezva humanitárních organizací, jako například organizace Červený kříž. Z toho důvodu, aby došlo k minimalizaci lidských ztrát a utrpení postižených obyvatel. Tato okamžitá reakce umožňuje poskytnout důležitou pomoc v co nejkratším čase (Allen, 2021).
- b) **Koordinační úsilí:** Jedná se o koordinaci mezi různými subjekty, včetně humanitárních organizací, vlád a dalších aktérů. Díky spolupráci a sdílení informací je poskytování pomoci efektivní a umožňuje účinný přístup k řešení krizových situací (Allen, 2021).
- c) **Financování a transparentnost:** Otázka financování humanitární pomoci je náročná a vyžaduje efektivní správu finančních prostředků a transparentnost ve využívání těchto prostředků. Důvěryhodný a transparentní přístup k financím je klíčový pro udržení podpory dárců a dosažení optimálních výsledků (Allen, 2021).
- d) **Dlouhodobou udržitelnost:** Humanitární pomoc by měla zahrnovat dlouhodobé strategie pro obnovu a udržitelný rozvoj. Je důležité přemýšlet o dopadech a zajistit obnovu, která umožní obyvatelům v postižené oblasti vybudovat komunitu a získat zpět své životy a prostředí (Allen, 2021).

1.2 Vývoj a historie humanitární pomoci

Kořeny humanitární pomoci jsou nalezeny v mnoha aspektech lidské civilizace. Vše má počátky v etických principech různých náboženství. Dále je humanitární pomoc zakotvena v myšlenkových směrech jako je osvědčení, humanismus a v hnutích, bojující za práva jednotlivců. Humanitární pomoc v podobě, jakou je známa dnes, začala nabývat velkého významu až v průběhu 19. a 20. století (Společný svět příručka globálního rozvojového vzdělávání, 2004).

Zapojení Evropské unie do poskytování humanitární pomoci započalo ke konci šedesátých let minulého století a v průběhu osmdesátých let se pomoc výrazně navýšila. Za jeden z nejdůležitějších aspektů bylo považováno to, že Brusel poskytoval pomoc již třiceti zemím světa. Během rozpadu komunistických režimů v Evropě a rozpadem železné opony se vyskytla potřeba další humanitární intervence i v dalších krizových regionech světa (Svoboda, 2010).

Vzhledem k tomu, že evropská humanitární pomoc byla v této době velmi omezená, bylo jasné, že je potřeba ji zefektivnit a najít způsob, jak ji lépe koordinovat. To vedlo k vytvoření jednotného centra pro poskytování evropské pomoci do zahraničí, které vzniklo v dubnu roku 1992. Tímto centrem se stala kancelář Evropské komise pro humanitární pomoc. Zaměřuje se na profesionální realizaci a administrativní zpracování nadcházejících humanitárních projektů (Svoboda, 2010).

1.3 Klíčové události a humanitární organizace

První počátky humanitární pomoci sahají až do druhé poloviny 19. století, kde se formovaly první krůčky moderního humanitárního úsilí. Jedním ze základních pilířů bylo založení Mezinárodního výboru Červeného kříže v roce 1859, kterému pomohl Henri Dunant jako spoluzakladatel této organizace. K zrodu organizace zvané Červený kříž, přispěly jeho zkušenosti z druhé italské války za nezávislost, kdy se spolu s dalšími dobrovolníky rozhodl poskytovat všem vojákům pomoc, která zahrnovala lékařskou péči, dodávky potravin, vody a léčiv (Moorehead, 1999).

Dalším milníkem byla krize v Čínském císařství během roku 1876, kdy na tomto území sužoval obyvatele hladomor. Zde pomoc pro obyvatele pomohl zorganizovat britský misionář Timothy Richard, čímž ukázal že existuje možnost poskytování humanitární pomoci i v oblastech postižených krizí či katastrofou (Kaiser, 2019).

V historii humanitární pomoci má významné postavení i diplomatická konference, která byla svolána roku 1949. Inicioval ji Mezinárodní výbor Červeného kříže v Ženevě. Během této konference došlo ke schválení čtyř Ženevských úmluv, které se zabíraly normami pro ochranu obětí války. Tyto úmluvy jsou platné dodnes a považují se jako základ mezinárodního humanitárního práva, které známe dnes (Fuchs, 2007).

Jedná se o tyto úmluvy:

1. *„Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli.*
2. *Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři.*
3. *Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci.*
4. *Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války (Jukl, 2020).“*

1.3.1 Úřad Českého červeného kříže

Český červený kříž je významnou humanitární organizací s právním statutem spolku, který aktivně působí na území České republiky. Je uznán jako národní společnost Červeného kříže dle mezinárodního práva a z hlediska vnitrostátní legislativy se musí řídit základními principy ČK&ČP. Hlavním cílem a posláním je poskytování humanitární, zdravotní, sociální a výchovné pomoci. Historie Českého Červeného kříže sahá až do roku 1868, kdy byl založen Vlastenecký pomocný spolek Červeného kříže pro Království české (Český Červený kříž, 2024).

Český červený kříž se především angažuje v oblastech zvládnání a překonávání přírodních katastrof, průmyslových havárií a válečných konfliktů. Také poskytuje pomoc, tam kde je postiženo velké množství lidí a dotčený stát není schopen zvládnout situaci sám. Organizace se řídí principy mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce, které zahrnují humanitu, nestrannost, neutralitu, nezávislost, dobrovolnost, jednotu a světovost (Štorek et al., 2000).

Posláním Českého Červeného kříže je minimalizovat a aktivně předcházet lidskému utrpení, chránit zdraví, život a důstojnost lidí bez ohledu na jejich politické postavení či původ. Organizace se zasazuje o posílení vzájemného porozumění, přátelství a míru mezi jednotlivými kulturami a národy, a to bez diskriminace a předsudků (Český Červený kříž, 2024).

Pracovníci humanitárních jednotek Českého Červeného kříže jsou specializovaní v oblasti psychosociální péče a absolvují výcvik, díky kterému jsou připraveni reagovat a poskytovat vhodnou psychosociální podporu. Psychologická pomoc je v dnešním světě nedílnou součástí poskytované pomoci postiženým osobám. Patří sem prevence a zmírnění lidského utrpení, jejímž cílem je překonat negativní dopady mimořádných událostí na duševní zdraví jednotlivců (Vykopalová, 2003).

1.3.2 Charita Česká republika

Charita Česká republika aktivně poskytuje pomoc lidem od raného dětství až po stáří už jedno celé století. Jejím hlavním hnacím motorem je bezvýhradná láska k lidem, což je zároveň klíčovým prvkem, který ji dělá odlišnou. Charita Česká republika neustále hledá nové způsoby, jak pomáhat lidem přes jakékoliv překážky a s ohledem na jejich lásku k lidem (Charita Česká republika, 2024).

Charita Česká republika byla založena po roce 1918 a jejím zřizovatelem je Česká biskupská konference. V této době se soustředila na činnosti zaměřené na oblast zdravotnictví a péči o mládež v dětských domovech a sirotčincích. Starala se stejně jak o duševně a tělesně postižené, tak o staré nemocné osoby. Po druhé světové válce byla aktivně zapojena do začlenění osvobozených vězňů zpět do společnosti. Provozovala také jídelny, ve kterých bylo zařízeno více než dvacet tisíc lůžek. V roce 1950 byla Charita Česká republika donucena zanechat své ústavy a další zařízení státní správě a zaměřit své služby pouze pro církevní osoby. Avšak po roce 1989 se jí podařilo obnovit její činnost a opětovně se zapojila do humanitárních aktivit novou formou diecézní charity a nadále pomáhá lidem v nepříznivých podmínkách (Procházka, 2006).

V současnosti je Charita Česká republika složena z 274 organizací, ve kterých jsou zastoupeny arcidiecézní, diecézní, oblastní, městské a farní Charity, včetně České katolické charity a Řeckokatolické charity. Je součástí mezinárodní organizace Caritas Internationalis, kde se může chlubit více než 160 členy a evropské sítě Caritas Europa, která spolupracuje s dalšími 49 členy (Charita Česká republika, 2024).

Tato organizace poskytuje pomoc hned v několika oblastech, jak pomoc lidem bez domova, tak i pomoc ohledně základních životních potřeb (Procházka, 2006).

Zde jsou vyjmenovány konkrétní formy pomoci:

- a. *„Domácí péče.*
- b. *Charitní ošetrovatelská a pečovatelská služba.*
- c. *Domovy pokojného stáří.*
- d. *Pomoc lidem bez domova.*
- e. *Domovy pro matky s dětmi v tísní.*
- f. *Pomoc zdravotně postiženým, pomoc těžce nemocným.*
- g. *Charitní poradny.*
- h. *Humanitární pomoc.*
- i. *Pomoc uprchlíkům.*
- j. *Charitní domovy řeholnic a ostatní střediska pomoci (Procházka, 2006).“*

1.3.3 Člověk v tísní

Organizace Člověk v tísní vznikla v roce 1992 díky iniciativě válečných zpravodajů a novinářů, kteří se rozhodli aktivně zapojit a poskytovat pomoc přímo v oblastech postižených válečnými událostmi, a ne, jen pasivně pozorovat. Její prvotní název byl Nadace Lidových novin, který fungoval až do roku 2007, kdy přijala současný název, a to Člověk v tísní. Přesto že funguje méně než čtyřicet let, dokázala se vypracovat na jednu z největších organizací ve střední Evropě a může si přičíst mnoho úspěšných humanitárních misí a projektů (Člověk v tísní, 2024).

Tato společnost zabezpečuje humanitární pomoc v krizových oblastech po celém světě a realizuje dlouhodobé rozvojové projekty. Podporuje osoby, které bojují za dodržování lidských práv a svobod a demokratizaci. Dalším zájmem této organizace je skutečný dopad na životy lidí postižených krizovou situací v různých zemích Evropy, Asie a Afriky (Člověk v tísní, 2024).

Pomoc těmto lidem není pouze materiální, ale i prostřednictvím odborného poradenství a psychické podpory. Tato organizace má i rozsáhlé projekty v České republice, kdy například roku 2002 organizovala pomoc při odstraňování povodní.

Člověk v tísní se také aktivně snaží rozvíjet terénní sociální intervenci, také označovanou jako „sociální ghetta“ (Člověk v tísní, 2024).

Rovněž je aktivně podporováno dodržování práv menšin zavedením interkulturního vzdělávání do školského systému Česka. Člověk v tísní úzce spolupracuje i s médii a od roku 1999 pravidelně organizuje mezinárodní filmový festival nazývaný Jeden svět (Člověk v tísní, 2024).

1.3.4 Občanské sdružení ADRA

ADRA je neziskovou organizací, která poskytuje humanitární a sociální pomoc. Angažuje se v České republice i v zahraničí. Patří mezi největší humanitární organizace a je součástí velké mezinárodní sítě poboček ve více než sto zemích světa. Poskytuje okamžitou reakci na mimořádné události, což jsou živelní pohromy nebo válečné konflikty. ADRA je také zaměřována na dlouhodobé projekty zaměřené na rozvoj daného území, jako je vzdělání, zaměstnanost nebo zdravotní péče. Můžeme tedy říci, že ADRA se snaží zmírnit utrpení lidí kdekoli a za všech okolností (Humanitární organizace ADRA, 2024).

Kromě pomoci je organizace angažována v globálním vzdělávání a osvětě. Její součástí jsou dobrovolnická centra po celém státě, díky kterým jsou propojení lidé ochotní pomáhat těm, kteří pomoc potřebují (Humanitární organizace ADRA, 2024).

Mezinárodní síť organizací ADRA byla založena v USA v roce 1956 Církví Adventistů sedmého dne. V České republice byla pobočka založena roku 1992. Organizace od svého založení pomohla ve více než 70 zemích světa. V České republice se jedná spíše o pomoc při povodních a živelních katastrofách. Řadí se sem materiální a finanční pomoc, ale také i o psychosociální pomoc pro postižené katastrofou (Humanitární organizace ADRA, 2024).

1.4 Typy humanitární pomoci

Humanitární pomoc může být rozdělena do tří základních forem: materiální, finanční a expertní. Kromě tohoto rozdělení, je dále nutné rozlišit humanitární pomoc, která je poskytována na území České republiky, a i mezinárodní humanitární pomoc (Halaška, Ralbovská, 2016).

a) Materiální humanitární pomoc, jak už je jasné z názvu, poskytuje materiální prostředky, které je nutné použít k odstranění následků mimořádné události. Může být definována, jako pomoc věcná, která poskytuje fyzické prostředky, a to bez výzvy a zcela dobrovolně, avšak musí být prováděna se souhlasem velitele zásahu nebo se souhlasem příslušného orgánu, jako například velitele zásahu, hejtmána nebo starosty obce (Halaška, Ralbovská, 2016).

Jedná se o movité a nemovité prostředky, které jsou v držení státu, samosprávných celků, právnických nebo fyzických osob, a také služby, které tyto subjekty poskytují a mohou být využity při řešení mimořádné události nebo krizové situace. Věcná pomoc může být poskytována pouze během zásahu integrovaného záchranného systému (Smetana, 2013).

Aby byla materiální pomoc užitečná a nápomocná, je nutné, aby byla poskytována ve velkém objemu. To poukazuje na to, že je tedy potřeba mít skladovací prostory, vozy na přepravu a pomoc při distribuci. Nevýhodou může být dlouhá doba při převozu materiálních věcí, nebo změna potřeby (Smetana, 2013).

- b) Finanční humanitární pomoc** spočívá v poskytování finančních prostředků, které jsou určeny hlavně k nákupu materiálu potřebného k řešení mimořádných událostí a zajištění základních životních potřeb v postižené oblasti (Halaška, Ralbovská, 2016).

Využitím finanční pomoci se pak dále může pracovat na rozvoji oblasti a také k zmírnění dopadů negativních faktorů, jako může být zhoršení ekonomiky. Konkrétně se jedná o poskytnutí finančních darů mezinárodním organizacím, udělování grantů, finanční podpory určené pro zdravotnické a sociální zařízení a další (Operační strategie humanitární pomoci MZV ČR na rok 2022, 2021).

Tato forma humanitární pomoci je poskytována během všech fází humanitárních procesů, s úmyslem účinně reagovat na potřeby v postižené oblasti a podpořit její následnou obnovu (Halaška, Ralbovská, 2016).

- c) Expertní humanitární pomoc** má více forem pomoci. Zaměřuje se na poskytování potřebných zdrojů a služeb, které jsou nutné k řešení krizových situací a nouzových stavů. Především zahrnuje vysílání záchranných týmů a expertů k poskytování poradenské a organizační podpory, a také poskytování psychosociální pomoci, jak postiženým, tak i členům záchranných složek (Halaška, Ralbovská, 2016).

Expertní humanitární pomoc je zaměřována i na spolupráci s Generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru, Ministerstvem životního prostředí a dalšími relevantními institucemi jak doma, tak i v zahraničí. Je zaměřena na poskytování okamžité pomoci prostřednictvím účasti záchranných týmů, zdravotníků a logistické podpory. Také se snaží posilovat prevenci a odolnost za pomoci odborníků specializujících se na organizaci záchranných operací a legislativu v této oblasti (Operační strategie humanitární pomoci MZV ČR na rok 2022, 2021).

1.5 Příklady humanitárních misí

Humanitární mise je označovaná jako neválečná operace, kdy jsou vojenské síly využívány pouze k řešení krizové situace, nikoliv k válčení, ale i k situacím, které mohou být hraniční s válečným stavem. Cílem humanitárních misí je, aby byly situace řešeny mírově, podpora humanitárních programů a řešení krizových situací, kde se řadí jak přírodní katastrofy, tak i katastrofy způsobeny člověkem (Fukarová, 2012).

Hlavním cílem humanitárních misí je minimalizovat lidské ztráty a lidské utrpení, majetkovou újmu postižených. Česká republika se aktivně zapojuje hned do několika humanitárních misí v zahraničí, kde se snaží pomoci obětem v krizi (Fukarová, 2012).

1.5.1 Potravinová bezpečnost na Kubě

Situace na Kubě v obci Cárdenas v provincii Matanzas v rámci potravinové bezpečnosti byla dlouhodobým problémem, který se v nedávné době velice zhoršil, příčinou nepříznivých klimatických podmínek a také vlivem ekonomických obtíží. Důsledkem je nedostatek potravin, což pro místní obyvatele vytváří nepříznivé podmínky k žití. Díky úsilí České republiky byla dne 22. listopadu schválena finanční pomoc ve výši 120 000 korun. Peněžní pomoc je určena k posílení potravinové bezpečnosti v obci Cárdenas na Kubě v rámci projektu nezávislé nevládní organizace Centro Cristiano de Reflexión y Diálogo. Od projektu se očekává, že budou distribuovány potravinové zásoby a podpoře životních podmínek (MZV ČR, 2023).

Kuba je pod hranicí nejhorší ekonomické krize za poslední tři dekády a poprvé v historii žádá o pomoc Světový potravinový program OSN. Nejvyšší žádost je zaměřena na dodávky sušeného mléka pro děti do 7 let. Kuba trpí také nedostatkem pohonných hmot a léků. Kuba dodává svým obyvatelům potraviny na základě přidělových knížek, ale v době krize dochází k častým výpadkům potravin. Samotný vicepremiér Jorge Luis Tapia Fonseca připustil, že Kuba není soběstačná a je závislá na posílání jídla a dostatečně se nesnaží jídlo vyprodukovat. Vláda viní Spojené státy americké za jejich ekonomické potíže, v rámci uvalených sankcí z minulosti (Rohánková, 2024).

1.5.2 Humanitární mise do Afghánistánu

V důsledku pádu afghánské vlády, a vzestupu Talibanu byly události v Afghánistánu zhoršeny natolik, že vyústily v humanitární krizi. V rámci pomoci byla Českou republikou schválena humanitární pomoc ve výši 75 milionů korun určena do této postižené oblasti. Finanční pomoc, byla určena na zdravotní péči, pomoci ženám a dětem a také na podporu sousedních států. Původně měla být pomoc určena pro ozbrojené složky, nicméně Ministerstvo zahraničních věcí zrušilo odeslání financí na tyto prostředky a určilo využití pouze na humanitární pomoc (MZV ČR, 2021).

Kvůli dramatickému zhoršení humanitární situace, se organizace Člověk v tísni rozhodla pomoci a v rámci rychlé finanční podpory pomohla ohroženým rodinám v Kábulu. Také

byla poskytnuta pomoc více než 800 rodinám. Bylo jim poskytnuta hotovost v hodnotě 1600 až 2000 korun určené na základní životní potřeby. Nebyla to první pomoc, kterou poskytl, Člověk v tísni pracuje v Afghánistánu již 20 let a díky tomu, dokáží rozlišit, kdo potřebuje pomoc nejvíce (Člověk v tísni, 2021).

Mezi lidmi, kteří obdrželi pomoc, byl i osmnáctiletý Abdullah, který se sám stará o šestičlennou rodinu a byl nucen uprchnout do Kábulu, kde nedostatek potravin a vysoká míra nezaměstnanosti způsobují mnohostranné obtíže. Podpora od Člověka v tísni mu pomohla zaplatit nájem a získat potraviny pro jeho rodinu (Člověk v tísni, 2021).

1.5.3 Humanitární mise v Súdánu

Můžeme říci, že se v poslední době Súdán stal ohniskem humanitárních krizí v důsledku kombinovaných konfliktů, což je spojení extrémního počasí a ekonomických nesnází. Na popud této krize se Evropská unie rozhodla posílit svou podporu súdánskému obyvatelstvu prostřednictvím humanitární mise. Cílem Evropské unie je zlepšit bezpečnost a poskytnou potřebnou pomoc potřebným. Součástí mise bylo vyslání delegace Evropské unie, která následně potvrdila závazek pomoci. Delegace zahrnovala odborníky v oblasti humanitární pomoci a rozvoje z Evropské unie a jejich členských států. Mise proběhla krátce po podepsání Rámcové dohody, která by měla umožnit dvouletý civilní přechod v Súdánu (Humanitarian mission to Sudan, 2022).

Během návštěvy měli delegáti možnost navštívit různé humanitární a rozvojové projekty prováděné Světovým potravinovým programem (WFP) a Evropskou unií v oblastech jako je Nyala v Jižním Darfúru a přístav Port Sudan v Rudém moři. Tyto projekty zahrnovaly distribuci hotovosti, programy krmení ve školách, zdravotnická zařízení a zemědělské projekty, které pomáhají zlepšit potravinové systémy. Delegaci představovaly členské státy Evropské unie, mezi nimiž byly Španělsko, Švédsko, Slovinsko, Polsko, Francie, Česká republika, Maďarsko, Chorvatsko, Belgie, Litva, Německo, Irsko, Nizozemsko a Slovensko. Její členové měli možnost setkat se s místními lidmi, kteří trpí nedostatkem potravin, a možnost konzultace s dalšími partnery OSN a nevládními organizacemi. Důsledkem této interakce došlo k lepšímu pochopení potřeb súdánského lidu (Humanitarian mission to Sudan, 2022).

1.5.4 Humanitární pomoc do města Nepál v roce 2015

Nepál zasáhlo ničivé zemětřesení dne 25. dubna 2015 o síle 7,8 stupňů, jehož epicentrum se nacházelo 81 km severozápadně od hlavního města Kathmandu v okrese Lamjung. Zemětřesení nezpůsobilo jen rozsáhlé škody, ale také mnoho obětí na životech. To ale nebyl konec a následovalo mnoho dalších silných otřesů. Zemětřesení mělo největší dopad v centrálních a západních oblastech, včetně údolí Kathmandu až po odlehlé horské a kopcovité oblasti. Mnoho domů bylo zcela zničeno a další tisíce byly poškozeny, což vedlo k vytvoření táborů pro vnitřní uprchlíky (Ngakhusi, 2015).

Rychlé nasazení neziskových organizací, včetně Člověka v tísni, byla poskytnuta okamžitá pomoc v postižené oblasti. Byla poskytnuta lékařská péče, včetně péče o těhotné ženy a byl dodán materiál na stavbu alespoň dočasných přístřešků. Pomoc poskytovaly i záchranné týmy z různých zemí, které pracovaly na vyhledávání osob uvězněných v troskách budov (Ngakhusi, 2015).

1.6 Dobrovolnictví a dobrovolnická práce

Dobrovolník je jedinec, který se aktivně a dobrovolně věnuje pomoci druhým lidem. Zapojuje se ze své vlastní vůle a nečeká žádnou finanční odměnu, čistě pracuje ve prospěch ostatních, nikoliv pro svůj prospěch (Musick, Wilson, 2007).

I když tuto roli často vnímáme jako prospěšnou a spolehlivou pomoc, je důležité si uvědomit, že se nejedná o placenou práci. Dobrovolník sice může působit v rámci určité organizace pod vedením profesionálních zaměstnanců, aby jeho práce byla co nejvíce efektivní, ale není zaměstnancem (Tošner, Sozanská, 2002).

Využívání dobrovolníků přináší velký přínos, jak samotný, ale i během mimořádných událostí. Velkou výhodou je finanční úspora, ale také urychlení řešení těchto mimořádných situací. Kromě snížení nákladů na záchranné práce, pomáhá také vysoká motivace dobrovolníků a jejich pohled a myšlení na danou událost. Nevýhodou ale může být různorodost odborných znalostí jednotlivých dobrovolníků, které mohou vést k neodbornému přístupu, nebo až k samotnému odchodu při práci (Smetana, 2013).

1.6.1 Dobrovolnictví

V roce 2001, během mezinárodního roku dobrovolníků podle Tošnera a Sozanské započal legislativní proces směřující k přijetí zákona o dobrovolnické službě. Před tím bylo dobrovolnictví řešeno podle občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. v platném znění, ale

činnost dobrovolníků nebyla státem uznávána jako činnost, kterou je možné vyčíslit ekonomicky pro potřeby grantů.

Dobrovolnictví se předtím začalo projevovat ve změnách existujících právních předpisů a v návrzích některých budoucích zákonů, například v zákoně o způsobilosti k výkonu zdravotnických povolání, anebo v souvislosti s naplňováním zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí a mládeže (Tošner, Sozanská, 2002).

1.6.2 Dobrovolnická práce

Jak už bylo zmíněno výše dobrovolnická práce představuje činnost vykonávanou dobrovolníkem bez nároku na finanční odměnu a založenou na dobrovolném rozhodnutí. Dobrovolníci mají vysokou škálu možností, kde mohou poskytovat svou pomoc a podporu v různých oblastech. Mezi hlavní oblasti dobrovolnické práce patří sociální pomoc a péče, ochrana životního prostředí a přírodních zdrojů a samozřejmě humanitární pomoc v případě mimořádných událostí či katastrof (Česko, 2002).

V rámci sociální pomoci dobrovolníci poskytují pomoc nezaměstnaným, sociálně slabým osobám, seniorům, zdravotně postiženým, imigrantům a dalším skupinám lidí potřebujícím podporu. Dobrovolnická práce se také často angažuje v ochraně životního prostředí a přírodních zdrojů. Dobrovolníci se účastní různých aktivit, jako je úklid přírodních lokalit, výsadba stromů, a podpora udržitelných ekologických projektů, které mají za cíl ochranu biodiverzity a zachování přírodního prostředí pro budoucí generace (Česko, 2002).

V případě katastrof a mimořádných událostí hrají dobrovolníci klíčovou roli v poskytování humanitární pomoci a podpory postiženým oblastem. Jejich rychlá a efektivní reakce může zachránit životy a minimalizovat škody způsobené katastrofou. Dobrovolníci poskytují pomoc při evakuaci lidí, distribuci potravin a lékařské péče, a pomáhají s obnovou postižených oblastí, což výrazně přispívá k obnovení stability a normálního života v postižených komunitách (Česko, 2002).

1.7 Role dobrovolníků v humanitárních organizacích

Můžeme říci, že dobrovolníci hrají vysokou roli v humanitární pomoci. Dobrovolníci dokáží do humanitárních organizací přinést určitou formu přátelství a kontakt s lidmi. Přispívají ke zlepšení a obohacení života, jak už často může být jen svou přítomností, ale i svým zájmem o postižené a jejich empatii k dané situaci (Tošner, Sozanská, 2002).

Důsledkem jejich jinému pohledu na situaci často dokážou přinést nové myšlenky anebo přístup k dané situaci a zlepšit tím práci nebo samotnou organizaci během pomoci (Tošner, Sozanská, 2002).

„Podle Tošnera a Sozanské můžeme rozlišit tři základní typy dobrovolníků v humanitárních organizacích:

a) Na dobrovolnících je přímo závislý chod organizace.

Dobrovolníci mají vysoký vliv na dosahování cílů organizace. Přispívají k dosahování cílů organizace.

b) Dobrovolníci vykonávají činnosti spolu s profesionálními zaměstnanci.

Zde dobrovolníci zastávají práci, kterou by jinak museli dělat profesionálové a díky tomu snižují finanční náklady na práci. Organizace se bez nich dokáže obejít a jejich absencí netrpí základní fungování organizace, ale přesto je jejich přínos velice významný.

c) Činnost dobrovolníků není pro vlastní chod organizace nepostradatelná.

Dobrovolníci se podílí na zvyšování kvality poskytovaných služeb organizace, ale jejich účast není nezbytná a organizace by existovala i bez pomoci dobrovolníků (Tošner, Sozanská, 2002).“

2 POTRAVINOVÁ BEZPEČNOST

Podle Lukáškové je potravinová bezpečnost definována jako stav, kdy je jednotlivcům zajištěn přístup k adekvátním potravinám, které splňují požadavky na výživu a jsou bezpečné pro zdraví. Dostupnost potravin by měla být nezávislá na fyzickém a ekonomickém stavu jedinců (Lukášková, et al., 2014).

Analýza potravinové bezpečnosti probíhá na těchto úrovních – globální, národní a makroekonomické. V rámci konkrétní země je klíčové zajistit, aby byly potraviny dostupné v reálném čase. Důležitým faktorem je také charakter domácností, protože dostupnost potravin se liší mezi městskými a venkovskými domácnostmi. Venkovské oblasti, zejména ty zemědělské, ovlivňují fyzickou, ekonomickou a zdravotní dostupnost potravin jak přímo, tak nepřímo. Hodnocení dostupnosti potravin v domácnostech se také zaměřuje na jejich příjmy, které určují, zda si mohou potraviny dovolit (Lukášková, et al., 2014).

Koncept potravinové bezpečnosti byl poprvé definován během Světového potravinového summitu v roce 1996 (World Food Summit), kde byla potravinová bezpečnost definována jako: „Stav, kdy mají všichni lidé v kterýkoliv moment přístup k dostatečnému množství kvalitního a výživného jídla, které jim umožní vést zdravý a aktivní život“. Můžeme říci, že potravinová bezpečnost se zabývá jak fyzickou, tak i ekonomickou dostupností potravin, které jak bylo zmíněno výše splňují nejen nutriční potřeby člověka, ale i preference jednotlivců ohledně stravy (Peková, 2013).

Potravinovou bezpečnost dělíme podle FAO do těchto tří pilířů:

- a) **Dostupnost potravin:** Potraviny jsou člověku dostupné v dostatečném množství a toto množství výrazně nekolísá (zahrnuje fyzickou a ekonomickou dostupnost potravin).
- b) **Přístup k potravinám:** Člověk disponuje dostatečnými zdroji, aby si dokázal s přiměřeným úsilím obstarat potraviny, které potřebuje (to znamená zakoupit nebo vypěstovat).
- c) **Použití potravin:** Člověk má dostatečné znalosti tak, aby dokázal s potravinami nakládat správným způsobem. Tyto znalosti se týkají mimo samotné výživy a zda jsou potraviny nutričně vyvážené. Patří sem i skladování potravin také například zásady hygieny a nakládání s vodou (The State of Food Insecurity in the World, 2021).

d) Stabilita zásob potravin: Jedná se o stabilitu potravinového systému a dostupnost potravin během krizových situací nebo nepředvídatelných událostí (The State of Food Insecurity in the World, 2021).

Na potravinovou bezpečnost se zaměřuje Bezpečnostní strategie, která potravinovou bezpečnost uvádí jako jeden z klíčových strategických zájmů České republiky. Nejprve byla zmíněna v kontextu zajištění energetické, surovinové a potravinové bezpečnosti. Dále je na ni kladen důraz ve spojitosti s rizikem přerušení dodávek strategických surovin či energií v rámci důležitosti potravinové bezpečnosti a dostatečného zajištění zdrojů pitné vody. Také je zmíněna v kapitole o prosazování bezpečnostních zájmů České republiky, kde se jedná o potravinové bezpečnosti v kontextu pěstování energeticky využitelných plodin a také udržování adekvátních zásob ze strategicky důležitých produktů (Lukášková, et al., 2014).

Potravinová soběstačnost

V potravinové bezpečnosti hraje roli i potravinová soběstačnost, která zahrnuje získávání potravin z vlastních zdrojů, a tím se nemusíme spoléhat na externí dodavatele. Soběstačnost můžeme mít v každodenních potravinách jako je ovoce, zelenina, bylinky v rámci pěstování nebo chov zvířat pro maso, vejce, mléko. V dnešní době těžko najdeme někoho, kdo by byl úplně soběstačný a nezávislý na externích zdrojích, ale spíše se setkáme s částečnou soběstačností, kdy jsou určité potraviny vypěstovány. Soběstačnost umožňuje jednotlivci získat schopný přístup k čerstvějším potravinám a také často kvalitnějším, než by se mu dostalo v supermarketech. Další výhodou může být lepší a zdravější životní styl a také menší závislost na průmyslové výrobě potravin (Matanelli, 2016).

V Evropské unii funguje společný vnitřní trh, kde státy Evropské unie mezi sebou navzájem obchodují. Jedná se jak o vývoz potravin, tak i o dovoz z jiné země. Každý stát dováží jiné potraviny a zase naopak poptává jiné. Francie a Polsko patří mezi nejvíce soběstačné země Evropské unie (Lukášková, et al., 2014).

Bezpečnost potravin

Bezpečnost potravin a její zajištění je základním aspektem pro zdravou stravu a ochranu konečného spotřebitele. Bezpečnost potravin by měla mít primární prioritu jak po samotného spotřebitele, který si potraviny kupuje, ale i pro výrobce (Valenta, Hladík, 2011).

Vše je pečlivě regulováno Evropskými i národními předpisy, které zahrnují různé opatření a kontroly, aby se minimalizovala rizika, která by mohla být spojena s konzumací potravin a zajištění ochrany spotřebitele na nejvyšší úrovni. Nejde jen o sledování a kontrolu samotných potravin, ale také o kontrolu a regulaci během výroby ale i o kontrolu technologiích využívaných v průmyslu. Důraz je kladen taky na minimalizování aditivních látek, které sice mohou prodloužit trvanlivost, zlepšit chuť nebo i vzhled potraviny, ale musí být použity v rámci přísných předpisů (Valenta, Hladík, 2011).

2.1 Problematika potravinové bezpečnosti ve světě

V současné době se na světě stále vyskytuje globální hladomor a nedostatek potravin, který postihuje miliony lidí, což má vážné důsledky pro zdraví a životní podmínky. Kromě toho je nerovnoměrné rozdělení potravin po celém světě, přičemž některé oblasti mají nadbytek potravin, zatímco jinde panuje nedostatek. Můžeme tedy říct, že potravinová bezpečnost je aktuálním tématem (The State of Food Insecurity in the World, 2021).

V roce 2020 se počet lidí postižených hladem pohyboval kolem 720 až 811 miliony, což ve srovnání s předchozími lety vykazuje značný nárůst. O relativní stabilizaci můžeme hovořit v letech 2014 až 2019. V roce 2020 žilo na zemi 7,762 miliard lidí, což představuje zhruba 9,28 až 10,45 % populace trpící hladem. To znamená, že téměř každá desátá osoba na planetě trpěla nedostatkem potravy (The State of Food Insecurity in the World, 2021).

Podle globálního indexu hladu za rok 2023 byly zaznamenány změny ke zlepšení snižování hladu. Avšak na celosvětové úrovni byl od roku 2015 dosažen pouze malý pokrok, přičemž vážný nebo alarmující hlad přetrvává ve 43 zemích. Je to příčinou několika kombinovaných krizí včetně pandemie COVID-19, Rusko – ukrajinské války, ekonomické stagnace a dopadů změny klimatu. Nejvíce jsou postiženi mladí lidé v zemích s nízkými příjmy. Zároveň mladí lidé hrají klíčovou roli jako budoucí aktéři v rámci potravinových systémů. Jejich zapojení do procesů tvorby těchto systémů je nejen žádoucí, ale zcela nezbytné pro dosažení udržitelnosti jak pro lidstvo, tak pro planetu. Proto by měly Vlády vytvářet prostředí, které podporuje a povzbuzuje aktivní účast mládeže v tvorbě potravinových systémů. Tento přístup může posílit důvěru mladých lidí a zároveň zajistit jejich možnost ovlivnit budoucnost potravinových systémů (Wiemers et al., 2023).

2.2 Problematika potravinové bezpečnosti v ČR

Potravinová bezpečnost je v České republice vnímána jako prioritní oblast a je reflektována v politice země. Česká republika se zabývá implementací a dodržováním směrnic a nařízení Evropské unie v oblasti potravinové bezpečnosti. V rámci politiky ČR je kladen důraz na zajištění kontroly a sledování potravinového řetězce. Politika ČR v této oblasti je také zaměřována na podporu výzkumu a inovací, které přispívají ke zlepšování potravinové bezpečnosti (Hladký, 2017).

Potravinová bezpečnost je nedílnou součástí celkové bezpečnosti České republiky. Její význam je patrný ze skutečnosti, že aktualizovaná Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2011 ji považuje za strategický bezpečnostní zájem. To znamená, že je nutné zajistit dostatečné množství kvalitních potravin pro obyvatele České republiky v běžných i krizových situacích. K tomu je potřeba dlouhodobě udržovat schopnost domácí produkce, optimalizovat zahraniční obchod s agrokomoditami a mít funkční kritickou infrastrukturu. V této oblasti sehraává hlavní roli Ministerstvo zemědělství ČR, které koordinuje zemědělskou politiku a má odborné pravomoci v otázkách potravinové bezpečnosti (Dymák, 2017).

Výzkum, vývoj a inovace (VaVaI) jsou klíčovými faktory při řešení problematiky potravinové bezpečnosti (potravinové samostatnosti). Vláda schválila národní priority orientovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací dne 19. července 2012 č. 552 (obsažené v části III. materiálu č. j. 731/12). Tyto priority VaVaI budou platit až do roku 2030 a budou postupně naplňovány (Dymák, 2017).

Celkem existuje 24 podoblastí v rámci definovaných 6 prioritních oblastí, což zahrnuje 170 konkrétních cílů. Těmito prioritními oblastmi jsou:

- a) *„Konkurenceschopná ekonomika založená na znalostech.*
- b) *Udržitelnost energetiky a materiálových zdrojů.*
- c) *Prostředí pro kvalitní život.*
- d) *Sociální a kulturní výzvy.*
- e) *Zdravá populace.*
- f) *Bezpečná společnost (Dymák, 2017).“*

Česká republika nedokázala plnit cíle stanovené ve strategii ministerstva zemědělství do roku 2030, a na tento popud byla uspořádána tisková konference, kterou vedl Zemědělský svaz ČR. Česká republika se potýká se zmenšováním rozlohy pěstování ovocných sadů. Během posledních třiceti let zmizelo 10 tisíc hektarů a je očekávaný další úbytek. Současně klesá také produkce ovoce a potravinová bezpečnost je nyní nižší o 10 až 50 %, v závislosti na druhu ovocného stromu. Podobná situace je i u zeleniny, kde se potravinová bezpečnost snížila z 70 % na současných 30 %. Co se týká brambor, které jsou nejstabilnějším ze tří uvedených druhů, každým rokem se jich nedostává třetina (Nízká potravinová bezpečnost, 2020).

Česká republika zaostává v těchto oblastech:

- a) **Systém řízení vědy a výzkumu:** Správa vědecké politiky je sjednocena pod jednou úřední instituci – Ministerstvem pro vědu a výzkum. Ministerstvo bude financovat výzkumná centra a řešit mezinárodní spolupráci (Dymák, 2017).
- b) **Veřejný sektor:** Systém hodnocení výzkumných organizací má za cíl podpořit excelentní vědecké výsledky a povzbudit tím aplikovaný výzkum a s tím spojené zapojení výzkumníků do mezinárodní spolupráce. Součástí je i vytvoření přehledného systému financování nových výzkumných center a velkých infrastruktur (Dymák, 2017).
- c) **Spolupráce soukromého a veřejného sektoru:** Hodnocení a financování výzkumu má být upraveno, aby dostatečně motivovalo výzkumníky a podniky ke vzájemné spolupráci (Dymák, 2017).
- d) **Inovace v podnicích:** V této oblasti se má jednat o budoucí pomoc malým a středním podnikům, kterým mají být poskytnuty finanční nástroje a služby pro výzkum a vývoj. Tato podpora umožňuje firmám investovat do nových technologií, procesů a produktů, což v konečném důsledku posiluje konkurenceschopnost a hospodářský růst (Dymák, 2017).
- e) **Strategické zacílení podpory:** Výsledky aplikovaného výzkumu dosud nebyly v praxi dostatečně uplatňovány, přičemž programy podpory výzkumu jsou příliš obecně zaměřeny (Dymák, 2017).

2.3 Faktory ovlivňující potravinovou bezpečnost

Nedostatek potravinové bezpečnosti může vést k nedostatečné výživě, různým chorobám a sociálním problémům. Proto je důležité zkoumat a identifikovat faktory, které ovlivňují potravinovou bezpečnost, aby bylo možné vyvinout opatření a politiky, které ji zlepší (Hladký, 2017).

2.3.1 Nedostatek hnojiva

Ministerstvo zemědělství se v roce 2022 v rámci českého předsednictví Evropské unie potýkalo s problémem nedostatku umělých hnojiv a jejich vysokou cenou. Vlivem války na Ukrajině byly ovlivněny i obchody s fosilními palivy, což přineslo negativní důsledky pro české zemědělství, které je na umělých hnojivech závislé. Česká republika i EU hledají alternativní zdroje hnojiv, a jedním z nich je regenerativní zemědělství. Tento přístup klade důraz na minimalizaci používání chemických hnojiv a pesticidů a namísto toho zdůrazňuje regeneraci půdy a podporu biodiverzity (Zelený, 2022).

2.3.2 Zvyšování cen potravin

Rostoucí ceny potravin představují další tlak na potravinovou bezpečnost, neboť omezují schopnost lidí platit za potraviny. Rapidní zvýšení cen potravin může být způsobeno různými faktory jako je neúroda, rostoucí poptávka po konkrétních potravinách nebo zvýšení cen jiných komodit (Kuna, 2010).

Ruská invaze na Ukrajinu zdůraznila potřebu zajištění potravinové bezpečnosti za jakýchkoliv okolností, jak v rámci Evropské unie, tak po celém světě. Ztráta vývozu obilí z Ukrajiny má značný dopad na globální potravinový systém, a to zejména v oblasti pšenice, kde musí být nahrazeno až 25 milionů tun. S Ukrajinou a Ruskem odpovědnými za více než 30 % světového exportu pšenice, silné zvýšení cen obilovin ohrožuje globální potravinovou bezpečnost a postihuje zranitelné skupiny obyvatelstva v zemích s nedostatkem potravin (Menclová, 2022).

V rámci Evropské unie se setkáváme se zvyšováním cen prioritně v oblasti krmných obilovin dovážených z Ukrajiny a zemního plynu z Ruska. Tyto vysoké ceny ovlivňují zemědělce a produkce vepřového masa, a tak celkově odvětví živočišné výroby čelí dopadům v důsledku zvýšení nákladů na krmiva (Menclová, 2022).

2.3.3 Nadměrné využívání přírodních zdrojů

Nadměrným využíváním přírodních zdrojů, je ohrožena produkce potravin, což přispívá k úbytku biodiverzity. V rozvojových zemích se zemědělci snaží maximalizovat využití přírodních zdrojů pro zajištění obživy a boji proti chudobě. Dochází k odlesňování velkých ploch lesů a vlivem eroze dochází k jejímu znehodnocení. Další z příčin je spásání trávy dobyt看em, které degraduje půdu a podílí se na rozšiřování pouští. Vlivem těchto praktik, se postupně snižuje plocha pro úrodnou půdu a ztrácí se s tím i spojené pěstování plodin, jejíž důsledkem může být zvýšený počet hladovějících lidí (Kuna, 2010).

Dalším problémem je nadměrné využívání vodních zdrojů. V rozvojových zemích je rybolov běžným způsobem obživy. Ryby a jiní mořští živočichové jsou považováni za základní zdroj živočišných bílkovin. Důsledkem nadměrného světového rybolovu je pokles množství ryb v oceánech. Znečištění vodních zdrojů také přispívá ke snižování stavu vodních živočichů (Kuna, 2010).

3 DÍLČÍ ZÁVĚR TEORETICKÉ ČÁSTI

Teoretická část bakalářské práce se věnovala základním informacím o humanitární a dobrovolnické pomoci a potravinové bezpečnosti. Byl stanoven základní teoretický rámec a pojmy, které jsou důležité pro pochopení dané problematiky.

První kapitola vymežila historii humanitární pomoci, její definice a vývoj. Byly identifikovány klíčové události a role humanitárních organizací. Byly představeny různé typy humanitární pomoci a objasněna jejich specifikace prostřednictvím příkladů konkrétních humanitárních misí v různých částech světa. Významnou součástí první kapitoly bylo zahrnutí dobrovolnictví a dobrovolnické práce, které hrají klíčovou roli v humanitárních operacích. Také byla zdůrazněna role dobrovolníků v humanitárních organizacích.

Druhá kapitola se soustředila na problematiku potravinové bezpečnosti na celosvětové úrovni i v kontextu České republiky. Prodiskutovány byly faktory, které ovlivňují potravinovou bezpečnost, nedostatek hnojiv, zvyšování cen a nadměrné využívání přírodních zdrojů. Bylo vysvětleno, jak tyto faktory ovlivňují schopnost společnosti zajišťovat dostatečné množství výživných a bezpečných potravin pro své obyvatelstvo. Detailní zkoumání těchto faktorů přispělo k lepšímu porozumění současných výzev, kterým čelíme při zajišťování potravinové bezpečnosti jak v globálním měřítku, tak specificky v ČR.

V teoretické části práce byl proveden rozsáhlý literární průzkum, jehož cílem bylo shromáždit základní informace a teoretické poznatky o zkoumané oblasti. Získané informace a teoretické koncepty tvoří základ, na kterém je vybudována praktická část práce. Cílem praktické části je analýza rizik v humanitární a dobrovolnické pomoci v rámci poskytování potravinové bezpečnosti a navržení opatření, která by eliminovala rizika nebo je snížila na nejnižší možné riziko.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 ANALÝZA HUMANITÁRNÍ POMOCI PŘI ZAJIŠTĚNÍ POTRAVINOVÉ BEZPEČNOSTI A DOBROVOLNICTVÍ NA UKRAJINĚ

V této části bakalářské práce je na základě dat provedena analýza vybraného příkladu v letech 2022 až 2024. Analýza je zaměřena na poskytnutí humanitární pomoci, dobrovolnictví a také zajištění potravinové bezpečnosti pro Ukrajinu, která je momentálně postižena válečným konfliktem. V rámci poskytování pomoci jsou klíčovými aktéry státy, neziskové organizace a dobrovolníci, kteří působí přímo nebo nepřímo na místech postižených válečným konfliktem.

Pro analýzu byla použita data z oficiálních stránek organizace Člověk v tísni, údaje z webových stránek Rady Evropské unie a Evropské komise.

4.1 Situace na Ukrajině

V roce 2022 situace na Ukrajině vyústila k rozsáhlé invazi ruských sil, která byla zaměřena na ukrajinská vojenská zařízení a města po celé zemi. Konflikt vypuknul dne 24. února 2022 poté, co selhal poslední pokus Rady bezpečnosti OSN zabránit Rusku v zahájení válečného konfliktu proti Ukrajině. Navzdory snahám o diplomatické řešení situace, prezident Putin oznámil invazi s cílem odzbrojit Ukrajinu a ukončit údajnou genocidu Rusů, která měla probíhat na ukrajinském území. Tento útok byl odsouzen mezinárodní komunitou a byl označen za nevyprovokovaný a neoprávněný, což vedlo k uvalení přísných sankcí na ruské představitele a klíčové odvětví ruské ekonomiky (Council on Foreign Relations, 2024).

V průběhu konfliktu na Ukrajině provedly ruské síly raketové útoky dlouhého doletu, které měly za následek značné škody na vojenských objektech, obytných oblastech a infrastruktuře. Nemocnice, obytné oblasti a civilní obyvatelstvo bylo terčem ostřelování a bombardování, což vyvolalo obavy o dodržování mezinárodního humanitárního práva. Civilní obyvatelstvo vypovědělo, že bylo podrobena znásilňování, mučení a byli svědky hromadných poprav civilistů. Toto svědectví poukazuje na závažné porušení lidských práv. Situace se dále zhoršila, když byly ruskými silami obsazeny klíčové ukrajinské přístavy a zablokovaly vývoz potravin, což vedlo k zhoršení světové potravinové krize (Council on Foreign Relations, 2024).

Před vypuknutím konfliktu na Ukrajině byla tato země hlavním dodavatelem komodit pro Světový potravinový program (WFP), který se snaží poskytovat potravinovou pomoc nejzranitelnějším skupinám. V červenci roku 2022 byla mezi Ruskem a Ukrajinou uzavřena dohoda o uvolnění více než dvaceti milionů tun obilí z ukrajinských přístavů pod kontrolou Ruska. První zásilky obilí, které opustily Ukrajinu vypluly z Oděsy dne 1. srpna 2022. Dodávky dorazily do Sýrie, spojence Ruska, dne 15. srpna, přestože jejich původním cílem byl Lisabon. Dne 29. října téhož roku Rusko pozastavilo dohodu o obilí v reakci na údajný útok Ukrajiny na ruské námořní síly, který Ukrajina označila za "falešnou záminku". Rusko si však nedokázalo blokádu obilí prosadit, jelikož Ukrajina odmítla dodávky pozastavit a pokračovala v jejich expedici. Mezi tím Turecko usilovalo o návrat Ruska k obnovení dohody, která byla poté prodloužena až do 17. července 2023. Nicméně Rusko od dohody odstoupilo (Council on Foreign Relations, 2024).

Od února 2022 se Spojené státy americké zavázaly k poskytnutí finanční pomoci Ukrajině ve výši téměř 40 miliard dolarů. Z této částky bylo 19 miliard dolarů vyčleněno na okamžitou vojenskou pomoc a dalších 16 miliard na humanitární pomoc. V následujícím roce schválila Americká vláda dodávky pokročilých zbraní, jako je systém protivzdušné obrany Patriot, který je klíčový pro obranu proti leteckým útokům a moderní bojové tanky. V Evropě se počet amerických vojáků zvýšil na více než 100 tisíc vojáků (Council on Foreign Relations, 2024).

Zatímco OSN, Evropská unie a její členské státy nadále odsuzují ruskou agresi a vyjadřují podporu Ukrajině, tak Rusko získalo podporu od zemí jako je Severní Korea a Írán. Navzdory sankcí Rusko pokračuje v prodeji levné ropy a plynu do Indie a Číny. Situace na Ukrajině zůstává komplikovaná a napjatá. Civilní obyvatelstvo trpí v důsledku války, a proto je stále naléhavější poskytovat humanitární pomoc, podporovat a zajistit potravinovou bezpečnost. V této obtížné době je důležité nabídnout a vyjádřit potřebnou pomoc ukrajinskému lidu, aby mohl co nejdříve obnovit stabilitu ve své zemi (Council on Foreign Relations, 2024).

4.2 Pomoc Ukrajině – Člověk v tísni

Dle dat z neziskové organizace Člověk v tísni v rozmezí let 2022-2024 byla Ukrajině poskytnuta pomoc v celkové hodnotě 4,7 miliard korun, která byla určena více než 2 milionům lidí. Další finanční pomoc byla na základě výzvy SOS Ukrajina, kde finanční částka přesahovala 2,45 miliardy korun a bylo do ní zapojeno více než 500 tisíc dárců, firem a nadací. Další pomoc byla poskytnuta jednotlivci nebo firmami a jednalo se materiální pomoc, která byla darována prostřednictvím organizace Člověk v tísni v hodnotě 270 milionu korun. Pomoc poskytl i institucionální dárci v hodnotě 3 miliard Kč (SOS Ukrajina 2022-2024, 2024).

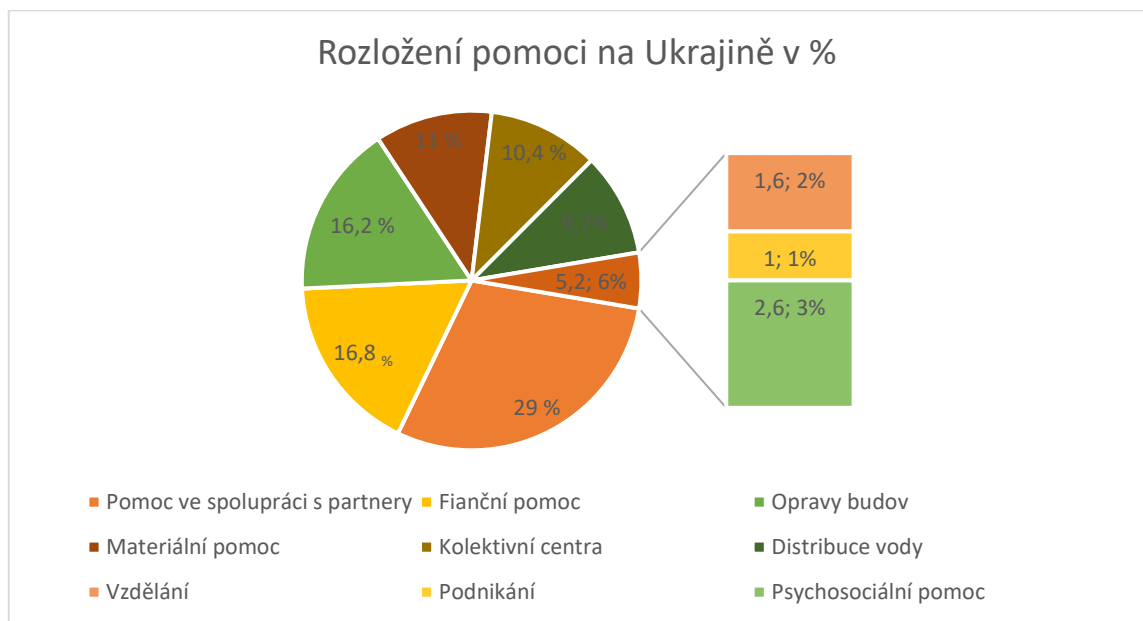
V rámci zajištění potravinové bezpečnosti byla poskytnuta pomoc lidem, kteří přišli o bydlení a museli přespávat na vlakových stanicích, v hostitelských komunitách nebo na frontové linii. Člověk v tísni distribuoval potravinové balíčky pro 461 441 lidí. V rámci této pomoci byly vyčleněny i hygienické balíčky pro 216 881 osob a pro 141 752 lidí byla získána další materiální pomoc. Dále byla vybavena kolektivní centra a byla zajištěna i distribuce briket. Cílem bylo pomoci lidem, aby zvládli v těchto těžkých podmínkách přežít zimu, během válečného konfliktu (SOS Ukrajina 2022-2024, 2024).

Člověk v tísni zajistil v různých oblastech Ukrajiny opravu vodovodů a kanalizace. Byla poskytnuta balená voda nebo voda z cisteren. Tuto pomoc využilo 340 596 lidí a díky opravám vodovodů byl přístup umožněn dalším 121 952 lidem (SOS Ukrajina 2022-2024, 2024).

Když pomineme finanční a materiální pomoc, která byla distribuována, tak se můžeme zaměřit i na psychosociální pomoc pro oběti postižené válečným konfliktem Ruska proti Ukrajině. Pro tuto formu pomoci byla využívána help linka, která poskytla 30 309 lidem podporu v těžkém období. K dispozici bylo i fyzické setkání prostřednictvím terapeutických sezení, což využilo 55 189 obyvatel (SOS Ukrajina 2022-2024, 2024).

Pomoc ukrajinským občanům nebyla poskytnuta pouze na území Ukrajiny, ale byla vyslána pomoc i téměř 190 tisícům Ukrajinců, kteří uprchli do Gruzie a Moldavska. V Gruzii se jedná konkrétně o finanční pomoc pro 468 rodin a s tím spojeny náklady pro zajištění tepla v zimním období. Tato pomoc byla poskytnuta 7 779 osob, což v přepočtu bylo 861 ukrajinských rodin. V Moldavsku byla pomoc o něco menší, ale byl zde zajištěn příspěvek na ubytování pro 7 000 domácností (SOS Ukrajina 2022-2024, 2024).

V Gruzii i v Moldavsku bylo v rámci pomoci zajištěno jak vzdělání pro děti, tak i vybavení a také samotné vybudování 6 digitálních vzdělávacích center ve školách. V rámci humanitární a dobrovolnické pomoci a potravinové bezpečnosti bylo díky spolupráci Člověka v tísní a dalšími organizacemi zajištěno doručení 366 055 potravinových a hygienických balíčků. Pomoc vznikla propojením 118 dalších organizací, kteří podpořili sbírku SOS Ukrajina. Spolupráce probíhala mezi dětskými centry, hasiči, lékařskými poradnami nebo Federací potravinových bank (SOS Ukrajina 2022-2024, 2024).

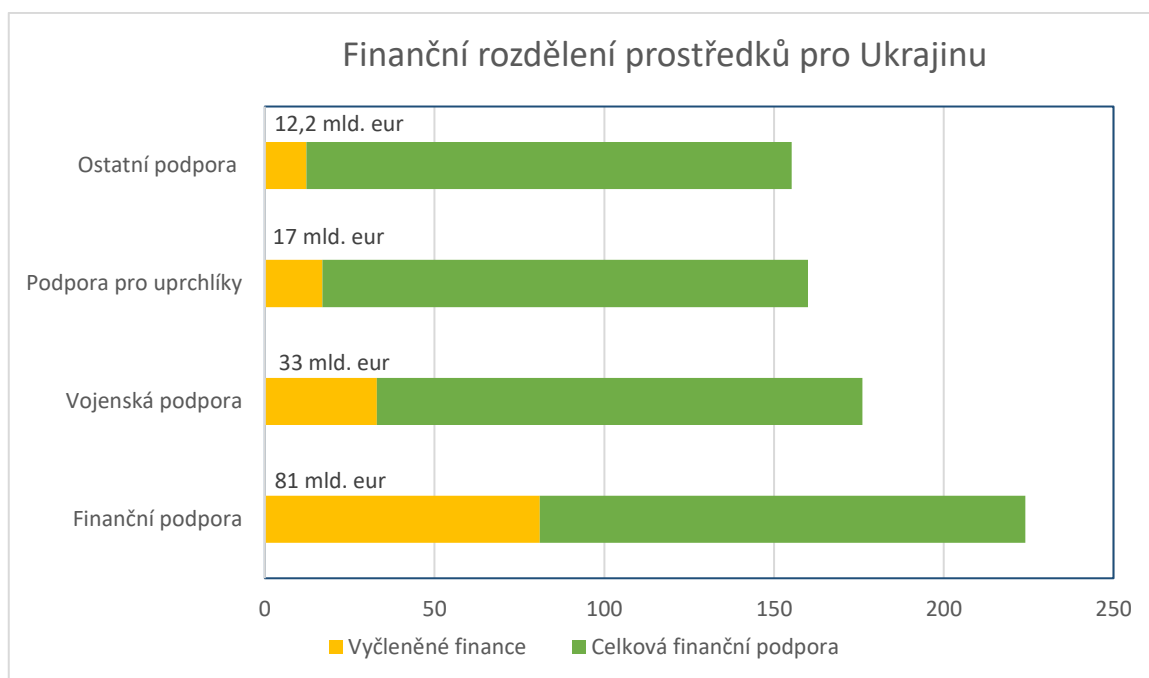
Graf 1- Rozložení humanitární a dobrovolnické pomoci (Vlastní dle údajů Člověka v tísní, 2024).

Graf představuje distribuci pomoci na Ukrajině vyjádřenou v procentech, kde je zřetelné, že nejvýznamnější část pomoci je směřována prostřednictvím spolupráce s partnery, což představuje téměř třetinu z celkové pomoci (29 %). Druhé místo zastává finanční pomoc, která tvoří 16,8 % a těsně následují činnosti spojené s opravami budov, které se na pomoci podílí 16,2 % na celkové struktuře pomoci. Materiální pomoc je poskytována v objemu 11 % další částí pomoci je v rámci 10,4 %, kde patří pomoc spojená s kolektivními centry. Nedílnou součástí je distribuce vody, která tvoří pouhých 9,7 % z celkové humanitární pomoci. Nejmenší podíly tvoří pomoc zaměřená na vzdělávací aktivity, podnikání a psychosociální podporu, která představuje jen 2,6 %. Tyto údaje poukazují na prioritní a méně prioritní oblasti pomoci. Podpora infrastruktury a zajištění základních životních potřeb patří mezi prioritní pomoc, zatímco mentální zdraví obyvatelstva představuje menší část pomoci.

4.3 Pomoc Ukrajině – Evropské unie

Z dat Rady Evropské unie byla v letech 2022 a 2023 na humanitární pomoc vyčleněna částka 840 milionů eur určená na pomoc civilistům zasažených válkou. Tato částka byla rozdělena na dvě části a to 785 milionů eur pro Ukrajinu a 58 milionů eur pro uprchlíky v Moldavsku (Solidarita EU s Ukrajinou, 2024).

Další finanční pomoc vyčleněná na humanitární pomoc byla od členských států ve výši 2,2 miliardy eur. Peníze byly určeny nejen lidem, kteří zůstali na Ukrajině, ale i pro uprchlíky, kteří utekli do sousedních zemí. Finanční pomoc měla zajistit potraviny a vodu, základní domácí potřeby, zdravotní péči a psychosociální podporu, nouzové a zimní přístřešky, ochranu a vzdělávání během mimořádných událostí. V roce 2023 bylo díky Evropské unii a dárcům poskytnuta humanitární pomoc na Ukrajině 9 milionů ukrajinských občanů. Celkově ale Evropská unie a její členské státy poskytly nebo přislíbily Ukrajině finanční pomoc přesahující 143 miliard eur (Solidarita EU s Ukrajinou, 2024).

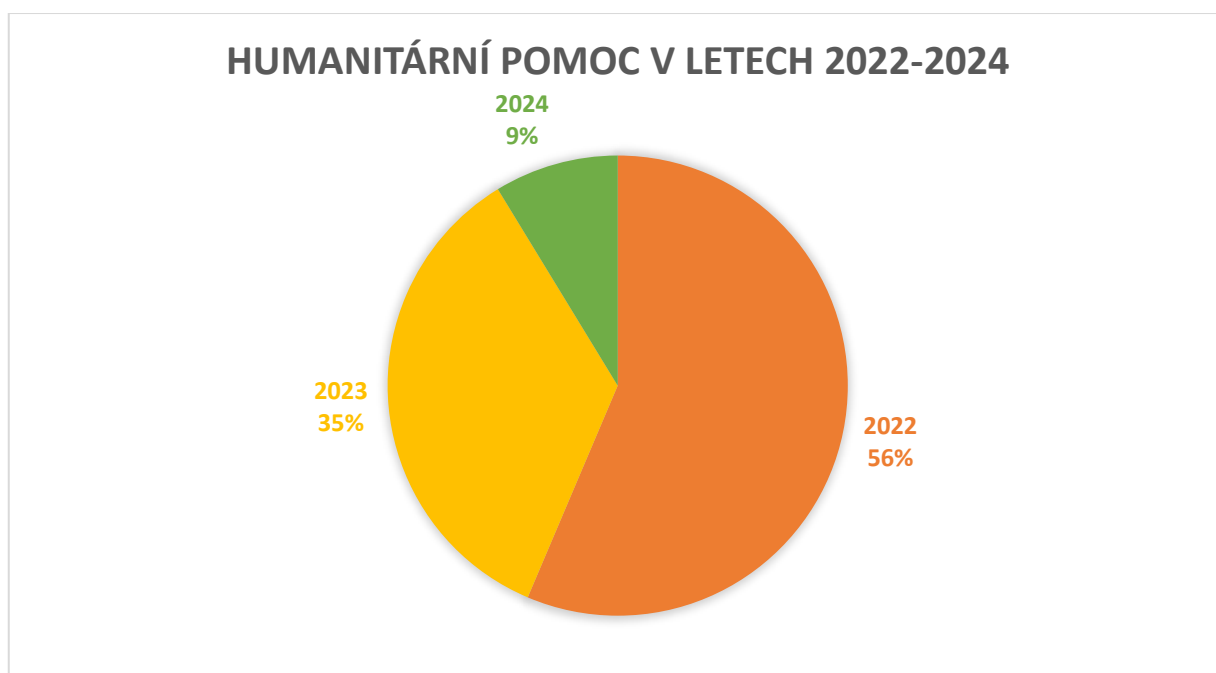

Graf 2- Finanční rozdělení prostředků pro Ukrajinu (Vlastní dle dat Rady EU, 2024).

Graf znázorňuje finanční prostředky určené na pomoc Ukrajině jsou distribuovány do čtyř hlavních kategorií. Největší objem těchto prostředků konkrétně 81 miliardami eur, je v kategorii finanční podpory. Tato částka tvoří více než polovinu z celkové sumy celkové 143 miliard eur určených na pomoc. Vojenská podpora dosahuje 33 miliard eur a je druhou největší položkou. Podpora pro uprchlíky dosahuje sumy 17 miliard eur.

Tímto ale pomoc od Evropské unie nekončí. Dne 6. února 2024 byla Radou a Parlamentem schválena další finanční pomoc, a to ve výši 50 miliard eur. Peníze mají být vyčleněny pro obnovu, oživení a rekonstrukci Ukrajiny. Finanční pomoc je určena pro období 2024-2027. Materiální pomoc Ukrajině je poskytována zeměmi EU spolu s Islandem, Severní Makedonií, Norskem, Srbskem a Tureckem. Tato pomoc je zaměřena na generátory elektřiny, zdravotnické potřeby, přístřešky, a další potřeby pro veřejné zdraví. V důsledku této pomoci jsou alespoň v rámci možností zlepšovány životní podmínky Ukrajiny a jejich obyvatel postižených válečným konfliktem. Evropská unie využila i strategické rezervy rescEU, které byly rozmístěny s cílem uspokojit potřebu zdravotnického vybavení na Ukrajině, kterého je stále nedostatek, a koordinovat evakuaci ukrajinských pacientů, kteří potřebují okamžitou léčbu. Celková pomoc poskytnutá prostřednictvím mechanismu civilní ochrany Evropské unie přesahuje 796 milionů eur, což svědčí o důležitosti a rozsahu mezinárodní solidarity s Ukrajinou (Solidarita EU s Ukrajinou, 2024).

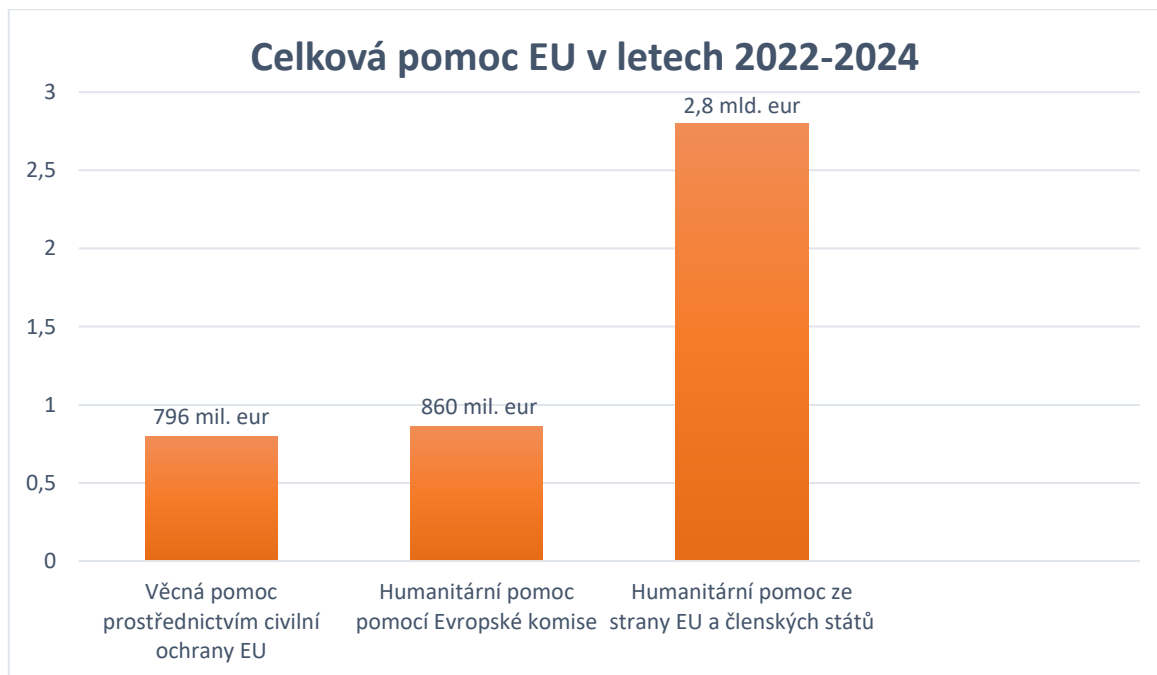
Evropská komise uvádí, že od února 2022 až 2024 vyčlenila celkovou pomoc v hodnotě 926 milionů eur, a to na humanitární pomoc v rámci pomoci civilistům zasažených válkou na Ukrajině. Z celkové částky bylo vyčleněno 66 milionů eur, tyto peníze byly určeny pro uprchlíky do Moldavska. Celková částka, která tedy doputovala přímo na území Ukrajiny od roku 2022 až 2024 je 860 milionů eur (European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations, 2024).

Graf 3- Humanitární pomoc v letech 2022-2024 (Vlastní dle dat Evropské komise, 2024).

Z grafu tedy vyplývá, že největší humanitární pomoc byla v roce 2022, částka byla ve výši 485 milionů eur a tvoří 56 % z celkové humanitární pomoci. V roce 2023 je zřetelný pokles poskytnuté pomoci, která tvoří 35 % celkové pomoci, a částka je 300 milionů eur a v roce 2024 dosáhla humanitární pomoc pouze 9 % tudíž 75 milionů eur.

Humanitární pomoc je distribuována mezi různé sektory, které zahrnují poskytování potravin, vody a základních potřeb pro domácnosti. Dále je pomoc zaměřena na zdravotní péči, včetně podpory v oblasti duševního zdraví a psychosociální podpory. Významnou část tvoří také psychosociální podpora, zajištění nouzových a zazimovaných přístřeší a ochrana, která zahrnuje i vzdělávání v mimořádných situacích. Kromě toho je poskytována peněžní pomoc, aby bylo možné pokrýt základní životní potřeby postižených (European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations, 2024).

Graf 4- Celková finanční pomoc EU (Vlastní dle dat Evropské unie, 2024).

Graf znázorňuje celkovou pomoc poskytovanou Evropskou unií v letech 2022-2024, rozdělenou do tří kategorií. Nejnižší částku, 796 milionů eur, představuje všeobecná pomoc prostřednictvím civilní ochrany EU. Humanitární pomoc od Evropské komise je o něco vyšší, s celkovou částkou 860 milionů eur. Nejvýraznější podpora, 2,8 miliardy eur, pochází z humanitární pomoci poskytnuté samotným EU a členskými státy.

5 VYMEZENÍ RIZIK V HUMANITÁRNÍ A DOBROVOLNICKÉ POMOCI (PŘI ZAJIŠTĚNÍ POTRAVINOVÉ BEZPEČNOSTI)

V této kapitole bude provedena analýza významných rizik, která jsou spojena v kontextu poskytování humanitární a dobrovolnické pomoci s cílem zajištění potravinové bezpečnosti v oblastech postižených krizí nebo jinou katastrofou.

Omezení přístupu

Zajištění plného a neomezeného přístupu k civilistům ve válečných oblastech je jednou z klíčových výzev, se kterými se každodenně potýkají zaměstnanci Světového potravinového programu (WFP), humanitární pracovníci a dobrovolníci. Tento humanitární přístup, zahrnující svobodu pohybu pro mezinárodní humanitární organizace a bezpečnost personálu, je zásadní pro poskytování nezbytné pomoci a ochrany potřebným populacím. V mnoha válečných nebo jinak ohrožujících situacích jsou tyto úsilí omezena, což má katastrofální důsledky pro civilisty, kteří vlivem konfliktu ztrácejí přístup k potravinám a dalším základním potřebám (Guarnier, 2003).

Různá omezení při zajišťování humanitárního přístupu, jako jsou aktivní boje, úmyslné odepření přístupu, logistické obtíže nebo překážky v přístupu prostřednictvím silničních bloků. Tyto omezení mohou vést k neschopnosti poskytnout potřebnou pomoc, nedostatečnému posouzení potřeb, zvýšením provozních nákladů nebo až k úmrtnosti mezi příjemci pomoci (Guarnier, 2003).

Nedostatečné směřování pomoci

Další výzvou je správné směřování pomoci správným lidem. V dané situaci může být pro dobrovolníka nebo humanitárního pracovníka obtížné určit, pro koho je pomoc směřována a kdo je skutečným příjemcem pomoci. Nedostatečná komunikace a informovanost může vést k chybám a špatnému rozdělení zdrojů (Guarnier, 2003).

Politické zneužití potravin

Problémy se zhoršují v situacích, kdy bojující strany využívají potraviny pro politické nebo vojenské cíle. Tyto problémy se mohou zhoršit s postupem času, což zvyšuje riziko pro personál WFP a dobrovolníky a zpochybňuje nestrannost organizace (Guarnier, 2003).

Je nezbytné, aby humanitární organizace, jako je WFP, aktivně řešily tyto výzvy a hledaly inovativní způsoby, jak překonat překážky a zajistit efektivní poskytování pomoci v oblastech postižených konflikty (Guarnier, 2003).

Ohrožení personálu

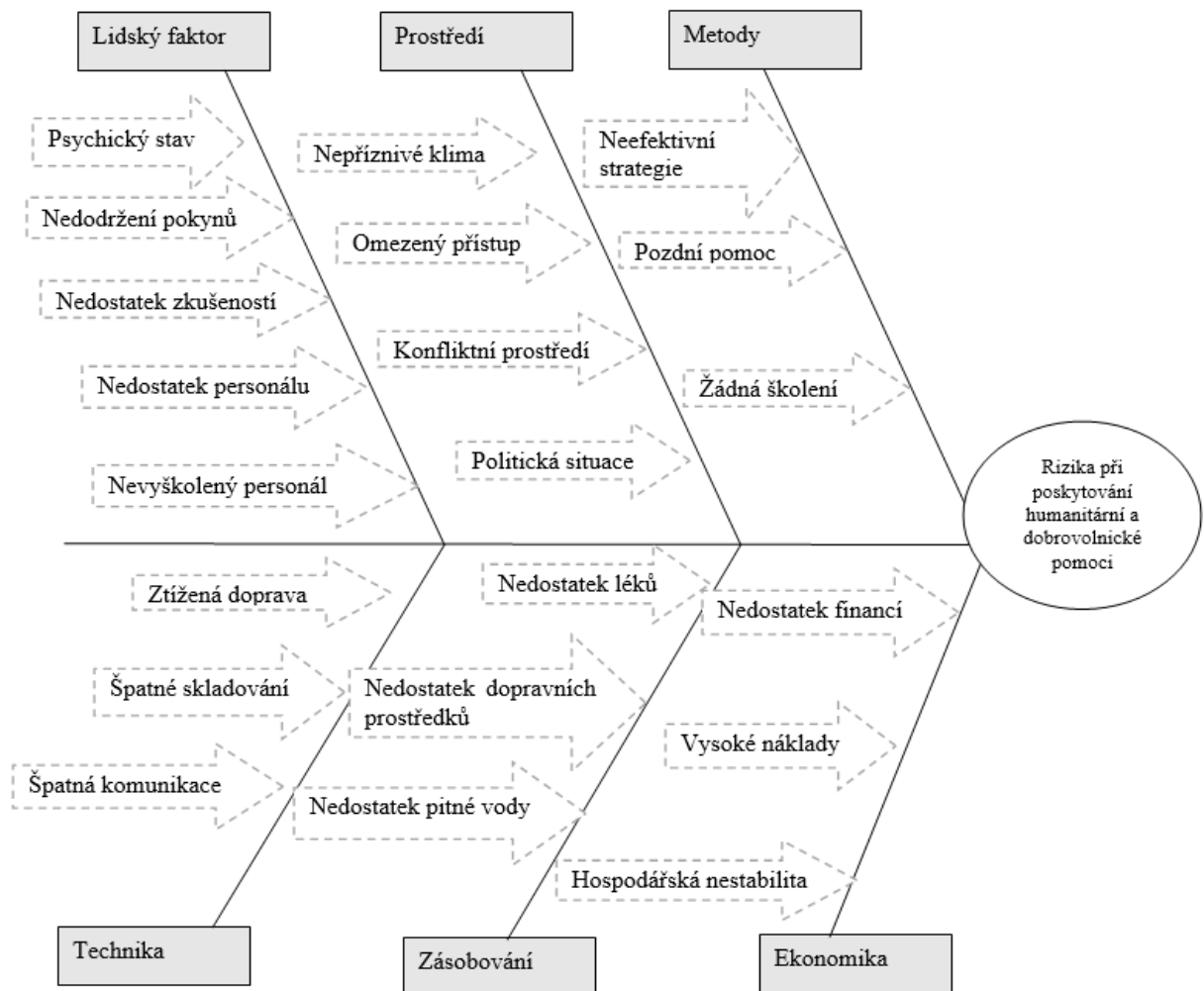
Data z databáze Aid Worker Security ukazují, že humanitární pracovníci jsou stále více vystaveni rizikům. Nejhorším rokem byl 2019, kdy bylo nahlášeno 481 útoků na humanitární pracovníky, přičemž přibližně 42 % obětí tvořili zdravotničtí pracovníci. V roce 2020 se situace téměř nelišila a považuje se za stejně nebezpečný jako předešlý rok. Tento rok si odnesl 108 zabitých, 242 zraněných a 125 unesených osob v průběhu celého roku. Celkem bylo v roce 2020 při 276 samostatných incidentech napadeno 475 humanitárních pracovníků po celém světě (Humanitární a rozvojová pomoc, 2021).

Zaměstnanci Člověka v tísní tvořili 95 % všech obětí, což může být důsledkem cestovních omezení souvisejících s pandemií COVID-19, což mezinárodním zaměstnancům stále více ztěžovalo volný pohyb mezi zeměmi (Humanitární a rozvojová pomoc, 2021).

Za nebezpečím, které hrozí humanitárním pracovníkům, stojí nárůst násilí. Zaznamenané incidenty v roce 2020 ukázaly, že útoky na humanitární pracovníky dramaticky vzrostly, a to i v oblastech, kde není válečný konflikt. Zaměstnanci Člověka v tísní vidí také další problémy, jako je obtížný přístup k odlehlým vesnicím kvůli nepřístupným terénům a rizikovým podmínkám. Přestože je práce humanitárního pracovníka nebezpečná a plná rizik, stále se najdou lidé, kterým nechybí statečnost a odhodlání dále pomáhat (Humanitární a rozvojová pomoc, 2021).

5.1 Rizikové faktory

Tato kapitola se bude věnovat důkladné analýze rizikových faktorů, které se vyskytují v kontextu humanitární a dobrovolnické pomoci. Rozpoznání a porozumění těmto rizikům nám pomůže lépe připravit a vybavit humanitární pracovníky, dobrovolníky, a celé organizace na potenciální nebezpečí a výzvy, které mohou v průběhu jejich mise nastat.

Obrázek 1- Ishikawa diagram: Faktory ovlivňující humanitární a dobrovolnickou pomoc (Vlastní, 2024).

Ishikawa diagram zobrazuje možná rizika, která jsou spojena s poskytováním humanitární a dobrovolnické pomoci. Rizika jsou rozdělena do těchto kategorií:

Lidský faktor: Dobrovolníci nebo pracovníci v humanitárních organizacích často čelí psychickému tlaku a vysokému stresu, který je způsoben krizovou situací.

Vše může vést až k psychickému zhroucení nebo dokonce až k syndromu vyhoření, což může způsobit snížení efektivity jejich práce nebo samotné ukončení.

Další negativní dopady může mít nedodržení nebo ignorování pokynů a protokolů. Tento negativní faktor ohrožuje jak průběh mise, tak i bezpečí ostatních. Pracovníci bez předchozích zkušeností mohou mít problémy s řešením určitých krizových situací a tím ohrozit kvalitu samotné pomoci.

Ohrožení přichází také i s nedostatkem personálu, který by byl ochotný tuto práci provádět. Vede to k vysokému zatížení jednotlivců a může hrozit i zpoždění v poskytování nezbytné pomoci.

Prostředí: Práci v už tak složitém oboru ovlivňují i klimatické podmínky, které často komplikují humanitární operace. Důsledkem může být ohrožení samotné pomoci a také zdraví pracovníků. Dalším omezením mohou být neprůjezdné cesty, které mohou zkomplikovat doručení humanitárních nebo potravinových balíčků.

Oblasti zasažené válečným konfliktem ohrožují zdraví a bezpečnost civilistů, ale i zdraví pracovníků, kteří se mohou stát obětmi konfliktu mezi válečnými stranami. Koordinaci humanitární pomoci ovlivňuje i samotná politická situace v dané oblasti. Nepřátelské prostředí nebo nestabilní politická situace může narušit provedení humanitární pomoci.

Metody: Používání nevhodných strategií může vést k neúčinnému nasazení zdrojů a snižovat účinnost humanitárních a dobrovolnických operací. Je důležité strategii přizpůsobit na danou krizi a k aktuálním podmínkám. Zhoršení situace a zvýšení utrpení postižených osob může být následkem pozdní pomoci. Klíčem pro minimalizaci rizik a zmírnění utrpení je poskytnout pomoc rychle, abychom předešli negativním dopadům způsobených katastrofou nebo jinou krizí.

Kvalitu a bezpečný průběh humanitárních operací ovlivňuje i dostatečná příprava nebo školení dobrovolníků a humanitárních pracovníků. Absence školení nebo přípravy může vést k dalším negativním dopadům krize. Pro zajištění efektivity a snížení rizik je nezbytné pracovníky vzdělávat a trénovat.

Technika: Problémy spojené s transportem mohou způsobit zpoždění nebo omezení v distribuci pomoci, což má přímý dopad na schopnost rychle a účinně reagovat na krizové situace. Špatné skladovací zařízení nebo nedostatečná skladovací kapacita může vést ke ztrátě zásob, které mohou být poškozeny nebo zcela znehodnoceny.

Tímto ohrožujícím faktorem můžeme přijít o potřebné dodávky a zdroje pro nejvíce zranitelné. Koordinace během humanitárních misí je ohrožena i neefektivní komunikací. Špatná komunikace ztěžuje práci mezi týmy a může vést k nedorozumění a zbytečným chybám během operací.

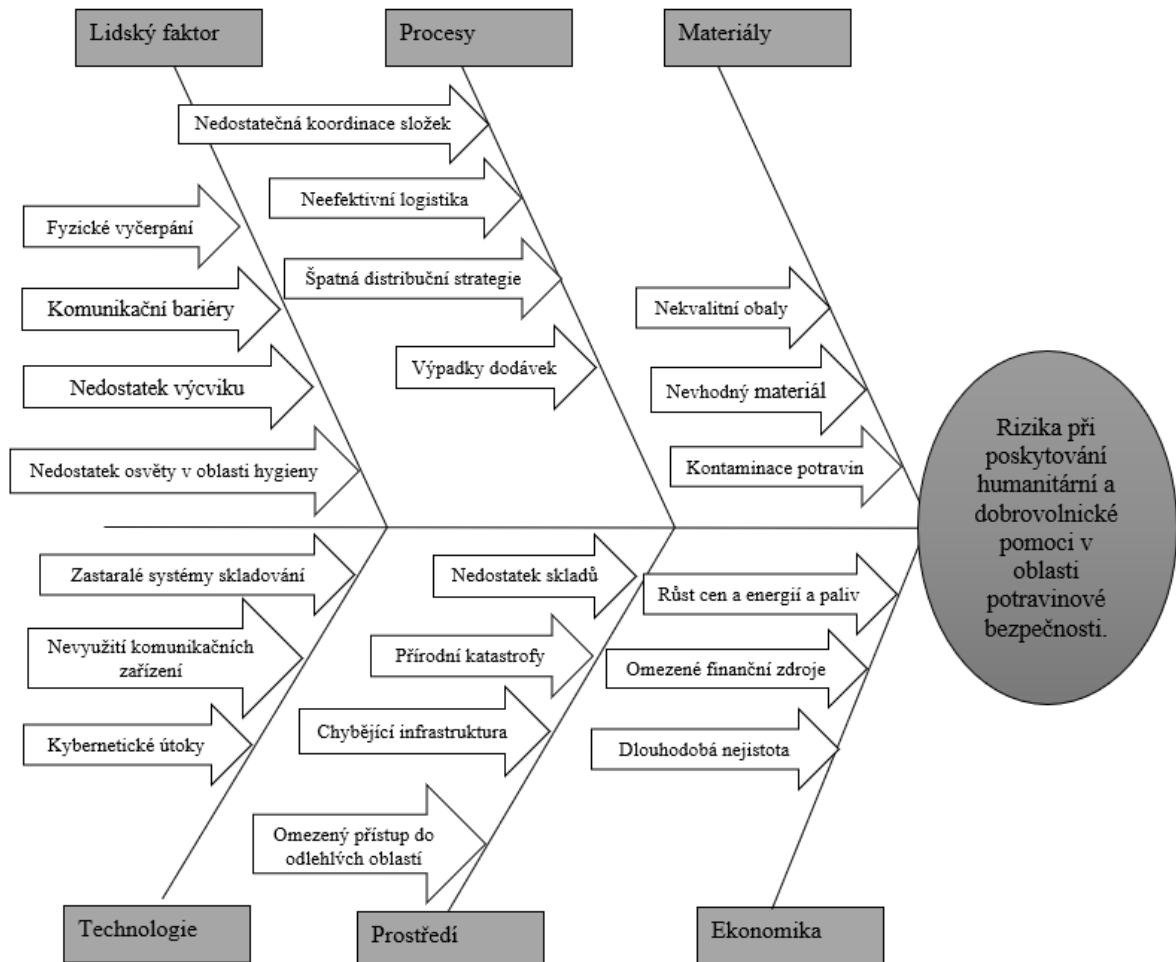
Ekonomika: Kvalitu a rozsah poskytnuté pomoci omezují i finanční zdroje, které mohou být nedostatečné. Pro zajištění udržení a rozvoje humanitární pomoci a potravinové bezpečnosti je zajištění dostatečného financování prostřednictvím dárců, firem nebo států, kteří jsou ochotni pomoci jiným zemím nebo vně svého státu. Vyšší náklady na humanitární operace mohou významně ovlivnit rozpočet organizací a tím snížit množství poskytnuté pomoci, kterou je možné v rámci financování poskytnout. Pro udržitelnost různých humanitárních projektů je důležité efektivní řízení nákladů. V oblastech působení může komplikovat zásobování hospodářská nestabilita. Stejně tak hrozí ovlivnění místní ekonomiky a zvýšení potřeby a závislosti na vnější pomoci.

Zásobování: Omezený počet nebo nespolehlivost dopravních prostředků dokáže zkomplikovat a zpomalovat distribuci zásob do zasažených oblastí. V oblastech postižených konflikty nebo katastrofami dochází k omezenému přístupu k pitné vodě, nebo užitkové vodě. Distribuce pitné vody je jedním z důležitých pilířů během poskytování humanitární pomoci. Zasažená oblast může být znepřístupněna, nebo může dojít k úplnému narušení dodávek vody. Během krize je ohroženo zdraví obyvatel, ale také možné riziko šíření nemoci.

Nedostatek léků může prohloubit tuto situaci a ohrozit tím další životy a zdraví lidí. Nemusí to být jen nedostatek léků, ale taky hrozí, že léky mohou být prošlé a tím pádem neplní svůj účel, a naopak mohou lidem uškodit.

Z vyplývajících rizik můžeme říct, že je důležité, aby organizace dokázaly rozpoznat potenciální problémy spojené s poskytováním humanitární pomoci.

Tento Ishikawa diagram poukazuje na konkrétní rizika spojená s poskytováním humanitární a dobrovolnické pomoci v rámci potravinové bezpečnosti rozdělených do těchto kategorií:

Obrázek 2- Ishikawa diagram: Rizika spojená s humanitární a dobrovolnickou pomocí v rámci potravinové bezpečnosti (Vlastní, 2024).

Lidský faktor: Fyzické vyčerpání personálu může být důsledkem dlouhodobého nasazení a přetěžování bez odpočinku, což může způsobit fyzické a psychické vyčerpání humanitárního personálu. Tento stav snižuje produktivitu a efektivitu a může vést k chybám, během provádění humanitárních prací. Tímto dochází ke zvýšení rizika nejen pro pracovníky, ale i pro ty, kterým má být pomoc směřována. Důsledky fyzického vyčerpání mohou mít i dlouhodobý dosah, což může vyvolat syndrom vyhoření nebo ohrožení zdraví. Komunikační bariéry, jako jsou jazykové rozdíly nebo nedostatečné informační systémy jsou častým problémem. Jazykové rozdíly mezi různými kulturami mohou způsobovat nedorozumění a nesrozumitelnost instrukcí mezi členy.

Komunikační bariéry mohou vést ke špatné interpretaci pokynů a následně k chybám v logistice. Dalším rizikem je nedostatek výcviku a osvěty v oblasti hygieny. Pokud nejsou pracovníci řádně zaškoleni v manipulaci s potravinami nebo jinými produkty. Může to vést k jejich nevhodnému skladování nebo přepravě a tím zvýšit riziko kontaminace a ohrozit zdraví příjemců pomoci.

Procesy: Nedostatečná koordinace složek v situacích humanitární pomoci může způsobit, že pomoc nebude dostatečně cílená a některé oblasti zůstanou bez nezbytné potravinové podpory. To může vést k situaci, kdy některé oblasti zůstanou bez potřebné potravinové pomoci. Neefektivní logistika, jakožto nedostatky v plánování a provádění transportu potravin, může způsobit, že zásilky nedorazí na místo určení včas nebo vůbec, což může mít za následek akutní nedostatek potravin.

Výpadky dodávek, které mohou být způsobeny například stávkami, politickou nestabilitou, přírodními katastrofami nebo technickými problémy, vedou k přerušení dodavatelského řetězce a ohrožují kontinuitu zásobování. Čímž jsou ohroženy základní potřeby pro osoby v největší nouzi. Následujícím rizikem může být špatná distribuční strategie. Chybná strategie distribuce komodit může vést k nedostatečnému zásobování v určitých oblastech. Vše může vést k zanedbání určitých oblastí nebo dodání neadekvátního počtu komodit (nebo žádných).

Materiály: Použití nekvalitních obalových materiálů může mít závažné důsledky. Kdy může dojít k poškození během transportu nebo vlivem nedostatečné ochrany potravin před vnějšími vlivy, jako je vlhkost, teplotní výkyvy nebo škodlivé mikroorganismy, což dokáže ovlivnit jejich bezpečnost i trvanlivost. Nevhodný materiál může reagovat s potravinami a způsobit jejich kontaminaci, což může vést ke zdravotním problémům spotřebitele.

Technologie: Zastaralé systémy skladování jsou důsledkem nedostatečného modernizování a ovlivňují tím kvalitu trvanlivosti potravin. Při špatném skladování a uchovávání komodit ve špatných podmínkách dochází k jejich rychlejšímu zkažení nebo ztrátě nutričních hodnot. To může mít za následek, že potraviny nedorazí k příjemcům v konzumovatelném stavu a může to ohrozit úspěch humanitárních mise. Nedostatečné využití komunikačních technologií může ztížit koordinaci mezi jednotlivými články dodavatelského řetězce a humanitárních organizací a tím způsobit zpoždění nebo nedorozumění ohledně množství a typů potravin, které jsou potřeba.

Kybernetické útoky na informační centra mohou přerušit operace nebo vést ke ztrátě důležitých dat a způsobit tím závažné narušení distribuce potravin a dalších kritických aspektů humanitární pomoci.

Prostředí: Nepředvídatelné přírodní katastrofy, jako jsou záplavy, sucho, zemětřesení nebo hurikány, mohou zničit infrastrukturu nezbytnou pro distribuci potravin, jako jsou silnice, mosty a sklady, což ztěžuje nebo znemožňuje doručení potravin do postižených oblastí v krizových situacích. Chybějící infrastruktura v odlehlých nebo konfliktních oblastech může komplikovat nebo úplně znemožnit přístup humanitárních týmů a zásob potravin pro ty, kteří je nejvíce potřebují. Řadí se sem nedostatek skladovacích zařízení nebo nedostatek dopravních prostředků. Dalším rizikem je omezený přístup do odlehlých oblastí, který může být důsledkem politických bariér, bezpečnostních rizik nebo z důvodu nedostatečného vývoje infrastruktury. Tato situace často vede k prohloubení humanitárních krizí a zhoršení životních podmínek.

Ekonomika: Růst cen energií a paliv přímo zvyšuje náklady na transport, skladování a chlazení potravin a jiných komodit spojených s humanitární pomocí. Tento růst může omezit množství a kvalitu, které lze v rámci humanitární pomoci poskytnout. Omezení finančních zdrojů může vést k tomu, že organizace nebudou schopny dlouhodobě pokračovat v poskytování pomoci nebo budou muset snížit množství nebo kvalitu poskytované pomoci v naléhavých a krizových situacích, čímž hrozí zhoršení životních podmínek pro lidi v postižených oblastech. Posledním zmíněným rizikem je dlouhodobá nejistota a s tím spojená ekonomická nestabilita a nejistota. Zde může dojít ke komplikacím spojených s dlouhodobým plánováním a udržitelnosti humanitárních misí nebo projektů.

6 NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ A DOPORUČENÍ

Na základě identifikovaných rizik v předchozí kapitole. Tato část je zaměřená na navržení opatření, která by mohla snížit rizika během humanitární a dobrovolnické pomoci v krizové situaci s ohledem na potravinovou bezpečnost.

Navrhovaná opatření mají za cíl zlepšit rizikové situace v této oblasti a snížit je na nejnižší stupeň, nebo je úplně odstranit. Jedním z nejdůležitějších cílů je zajistit pracovníkům humanitárních organizací dostatečnou psychosociální podporu. Také je potřeba pracovníky lépe školit a zajistit jim dostatečné informace s ohledem na krizové situace, což by jim mělo zajistit lepší připravenost a naučit je lépe reagovat na situace v ohrožených oblastech. Rozvoj a spolupráce mezi pracovníky může pomoci při budování důvěry a lepších vztahů v komunitách. V rámci poskytování pomoci, je důležité, aby byla pomoc poskytnuta co nejrychleji, tím pádem se musíme zaměřit na zlepšení koordinace pomoci, vytvoření jasných postupů a komunikace mezi organizacemi a dobrovolníky, kteří pomoc poskytují. Dále je nutné posílit monitorování možných rizik spojených s potravinovou bezpečností, aby bylo možné problémy řešit včas a efektivně.

Podpora humanitárních pracovníků

Zajištění fyzické a psychické pohody personálu je základním předpokladem pro úspěšné provádění humanitárních misí. V rámci tohoto procesu je klíčové implementovat pravidelnou rotaci a odpočinkové směny, a tím předejít vyčerpání pracovníků. Tento systém by měl být konstituován tak, aby reflektoval potřeby pracovníků a efektivitu mise. Prvním krokem by bylo vytvoření konkrétního plánu rozvržení pracovní doby, který by zahrnoval detailní rozpis směn a obsahoval by obměny personálu a dostatečný čas na odpočinek. Směny by měly být rozvrženy do různých částí dne – ranní, odpolední, noční, což eliminujeme monotónnost a vyčerpání pracovníků. V neposlední řadě je nutné zajistit dostatečný počet pracovníků a dobrovolníků, aby došlo k adekvátnímu pokrytí všech směn. Stanovení délky rotace je dalším důležitým aspektem, kdy každý pracovník může na určité misi strávit například maximálně čtyři týdny, pokud se jedná o pomoc, která bude dlouhodobá. Po těchto týdnech by následovala odpočinková doba v rozmezí jednoho až dvou týdnů, kdy by pracovník musel opustit místo mise. Tento postup zabezpečí, že pracovníci nebudou vystaveni stresu a náročným podmínkám nepřetržitě, ale budou mít i možnost regenerovat.

Pomůže to, jak pracovníkům načerpat nové síly a odhodlání, ale také zmenšit riziko chyb, které by mohly být následkem vyčerpání, nebo přetížení pracovníků. Pro tyto účely by mohly fungovat programy na podporu duševního zdraví a workshopy zaměřené na sebereflexi a zvládání stresu během krizových situací. V této souvislosti je nutné zavést přístup k psychologické pomoci pro všechny pracovníky. Zajistil by se tedy přístup k odborné psychologické pomoci, který by pracovníkům poskytoval konzultace s psychoterapeuty a psychiatry pro individuální řešení osobních problémů a stresu, ale i možnost skupinových terapeutických sezení. Tato sezení mohou vytvořit a posílit vazby mezi členy a nabídnout prostor pro sdílení zkušeností a vyjádření podpory. K dispozici by měli být i workshopy pro zvládání stresu a sebereflexi, ideálně v období odpočinkových týdnů, aby bylo dosaženo optimálního účinku na duševní pohodu pracovníků.

Dalším opatřením snižující rizika v ohledu lidského faktoru je překonání komunikačních bariér, které mohou často způsobit chaos a nedorozumění. Školení by probíhala prostřednictvím intenzivního jazykového školení, aby se zlepšila jejich komunikace s místními obyvateli a spolupracovníky z jiných zemí nebo místních dobrovolníků. Prostřednictvím rychlokurzů, které by probíhali online by si pracovníci zopakovali cizí jazyk nebo se naučili základní věty a slovíčka, pro alespoň základní komunikaci. Školení by probíhala zapojením kvalifikovaných tlumočnicků nebo využitím zkušeností dobrovolníků. Zlepšení informačních systémů, využitím pokročilých komunikačních technologií, jako jsou mobilní aplikace nebo online platformy určené pro komunikaci zajistí efektivnější výměnu informací a pomůže předcházet možnému chaosu, který by mohl nastat.

Zlepšení koordinace humanitární a dobrovolnické pomoci

Zajištění efektivní koordinace je klíčovým prvkem pro úspěšné poskytování humanitární a dobrovolnické pomoci, zejména v krizových situacích. S tímto by nám mohlo pomoci vytvoření koordinačních center, která by byla zodpovědná za sběr a analýzu informací jak o krizové situaci, tak i o všech zúčastněných humanitárních organizacích, které se na pomoci podílejí. Centra budou umístěna do míst s nejvyššími požadavky na pomoc a zároveň do míst, kde je zajištěná infrastruktura umožňující efektivní logistiku. Potenciální centra by měla být umístěna v bezpečných a přístupných místech, aby mohla sloužit jako stabilní zázemí pro operace. Tyto centra by nám pomohla lépe zmapovat postiženou oblast a lépe určit, kde je pomoc nejvíce nutná. Je důležité, aby byla centra vybavena moderními komunikačními prostředky a informačními systémy pro efektivní

sběr dat. To zahrnuje satelitní komunikace, internet či geografický informační systém. Tato centra budou vedena týmem odborníků, s rozsáhlými zkušenostmi nejlépe v krizovém managementu, logistice a komunikaci. V čele centra by měl být vedoucí centra, který bude zodpovědný za celkový chod a rozhodnutí. Další členové by měli být zástupci vedoucího z různých oblastí (logistika, plánování, komunikace). Dále je potřeba mít tiskového mluvčího, analytiku, kteří jsou určeni pro sběr a analýzu získaných dat. Také by v centrech měli být psychologové nebo terapeuti, koordinátoři operací a bezpečnostní pracovníci. Vhodné by bylo i zapojení místních komunitních představitelů, kteří znají místní podmínky a potřeby. Pro malou až středně velkou krizi by mohlo být dostatečné centrum s 10-20 lidmi. Je důležité mít na paměti, že tato čísla jsou pouze orientační a měla by být pružně upravena v závislosti na měnících se potřebách situace.

Pro rychle měnící se situace je důležité mít připravené plány, které umožňují flexibilní reakci a rychlé přizpůsobení strategií podle aktuálních potřeb a možností. Obsahem těchto plánů by měly být různé scénáře, které ukazují, jak se v daných situacích chovat. Díky zkušenostem humanitárních organizací, dobrovolníků a dalších zúčastněných můžeme efektivněji najít nebo vymyslet strategii, která by byla určena výhradně na danou situaci. Efektivní koordinace pomáhá zabránit plýtvání zdrojů, zvyšuje rychlost reakce a zajišťuje, že humanitární pomoc je poskytována tam, kde je nejvíce potřeba.

Školení humanitárních pracovníků

Kvalifikovaní a dobře připravení humanitární pracovníci jsou zásadní pro úspěšné poskytování pomoci, zvláště v oblasti potravinové bezpečnosti. Vytvoření programů, které by dokázaly pokrývat základní dovednosti jako první pomoc, zásady bezpečné manipulace s potravinami, základy hygieny, krizového řízení a komunikace. By mohly napomoci dobrovolníkům se rychle naučit, popřípadě zopakovat důležité postupy a přístupy potřebné pro efektivní a bezpečné poskytování potravin v různých prostředích a podmínkách. V rámci vědomostí je důležité navrhnout dostatek možností pro vzdělávání a školení, kde mohou školící reflektovat nejnovější poznatky a naučit se postupovat v oblasti humanitární pomoci a potravinové bezpečnosti.

Dalším opatřením by mohly být online rychlokurzy, kde by se dalo využít zkušeností a zpětné vazby z terénu prostřednictvím osob, které pomoc poskytovali. Integrace zkušeností pracovníků, kteří se již zúčastnili humanitárních misí, můžou do školících a vzdělávacích programů, přispět svými znalostmi a radami pro nové pracovníky.

Vlivem modernizace můžeme vytvořit školení pracovníku i v simulovaných podmínkách. Školení by pracovníky procvičil v prostředích, která napodobují skutečné krizové situace, což umožní pracovníkům lépe se připravit na výzvy, které mohou v terénu čelit.

Posílení soběstačnosti

Dalším opatřením, je posílení potravinové soběstačnosti a snížení závislosti na humanitární pomoci. Prvním doporučení je podpora místních zemědělců, a tím vytvořit zvýšení produktivity v zasažených oblastech. Zde můžeme pomoc poskytnout v rámci darování technologií potřebných pro zemědělství a udržitelného hospodářství. V rámci vzdělání zemědělců napomůžeme vytvořit odborné znalosti a také poradenství ohledně řízení zemědělství. Dále je možné podpořit postiženou oblast poskytnutím investice do místních skladovacích zařízení a snížit tím ztráty způsobené špatným uchováváním komodit. Tato opatření by mohla přispět k budování dlouhodobě udržitelných potravinových systému a zlepšit tím potravinovou bezpečnost a stát se méně závislým na humanitárních organizacích a dobrovolnících.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo analyzovat humanitární a dobrovolnickou pomoc a potravinovou bezpečnost a navrhnout opatření, která by snižovala rizika spojená s poskytováním humanitární a dobrovolnické pomoci. Práce se zaměřovala na válečný konflikt na Ukrajině v období let 2022–2024. K dosažení tohoto cíle byla použita analýza, sběr dat a literární rešerše. Práce se zaměřila na identifikaci a analýzu rizik a na návrh konkrétních opatření pro jejich minimalizaci.

Pro uvedení do problematiky bylo důležité se seznámit s definicí humanitární pomoci, jejím vývojem a historií humanitární pomoci. Důležitým tématem v oblasti humanitární pomoci jsou humanitární organizace, klíčové události a typy poskytování humanitární pomoci. Dále v této části byla rozebrána role dobrovolníků a jejich význam pro humanitární organizace.

Práce dále definovala a zkoumala pojem potravinová bezpečnost a potravinová soběstačnost, a to jak v globálním měřítku, tak v kontextu České republiky. Byly identifikovány a analyzovány klíčové faktory, jako jsou: nedostatek hnojiv, nadměrné využívání zdrojů a zvyšování cen potravin, které ovlivňují potravinovou bezpečnost.

Prostřednictvím provedené analýzy rizik a identifikace rizikových faktorů ve dvou různých diagramech byly získány důležité poznatky o této problematice. Na základě vymezených rizik byla vybraná opatření, která by mohla zvýšit efektivnost a účinnost poskytování humanitární a dobrovolnickou pomoc a také poskytování potravinové bezpečnosti. Proto byla navržena různá opatření, mezi která patří podpora psychického zdraví humanitárních pracovníků, což je kritický aspekt pro udržení dlouhodobé efektivity a odolnosti týmů v terénu. Dále bylo zdůrazněno zlepšení koordinace humanitární a dobrovolnické pomoci, což je zásadní pro minimalizaci zbytečných redundancí a maximalizaci využití dostupných zdrojů. Posílení soběstačnosti v oblasti potravin je pak klíčové pro snížení závislosti na vnější pomoci a pro budování odolnosti komunit vůči budoucím krizím.

V závěrečné části bakalářské práce lze shrnout, že bylo dosaženo stanoveného cíle, kterým byla analýza a návrh opatření pro snížení rizik spojených s poskytováním humanitární a dobrovolnické pomoci, s ohledem na válečný konflikt na Ukrajině v letech 2022–2024. Metodologický rámec zahrnoval analýzu stávajících přístupů, sběr dat a literární rešerši, což umožnilo důkladnou identifikaci a analýzu potenciálních rizik, a následně vytvoření návrhů pro jejich minimalizaci

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ALLEN, Patric. The politics of disaster relief: the importance of humanitarian principles. 1. New York: Routledge, 2018. ISBN 978-1-138-84503-9.

COUNCIL ON FOREIGN RELATIONS. War in Ukraine. Online. 2024. Cfr.org. Dostupné z: <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-ukraine>. [cit. 2024-04-20].

ČESKO, 2000. Zákon č. 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů. Online. Zakonyprolidi.cz. © AION CS, s.r.o. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-198>. [cit. 2024-03-06].

ČESKO, 2000. Zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. Online. 2000. Zakonyprolidi.cz. © AION CS, s.r.o. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>. [cit. 2024-03-06].

Český Červený kříž. Online. Cervenykriz.eu. 2023. Dostupné z: <https://www.cervenykriz.eu/kdo-jsme>. [cit. 2024-03-07].

ČLOVĚK V TÍSNI. Člověk v tísní pomohl v Afghánistánu 800 rodinám, humanitární krize se prohlubuje. Online. Clovekvtisni.cz. 2021. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/clovek-v-tisni-pomohl-v-afghanistanu-8182gp>. [cit. 2024-04-08].

ČLOVĚK V TÍSNI. *O nás*. Online. Clovekvtisni.cz. © Člověk v tísní. 2024. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/kdo-jsme/o-nas>. [cit. 2024-03-07].

Defining humanitarian assistance. Online. Development Initiatives. 2018. Dostupné z: <https://devinit.org/what-we-do/what-we-are-working-on/strengthening-knowledge-humanitarian-assistance/>. [cit. 2024-03-07].

DYMÁK, Vladimír. Online. *Potravinová bezpečnost a produkce potravin v České republice 2016*. 2017. 1. THE SCIENCE FOR POPULATION PROTECTION.

EUROPEAN CIVIL PROTECTION AND HUMANITARIAN AID OPERATIONS, 2024. *Ukraine*. Online. EUROPEAN CIVIL PROTECTION AND HUMANITARIAN AID OPERATIONS. Civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu. 2024. Dostupné z: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/europe/ukraine_en. [cit. 2024-04-24].

FUCHS, Jiří. Mezinárodní humanitární právo. 1. Praha: Ministerstvo obrany – Agentura vojenských informačních služeb. 2007. ISBN 978-80-7278-424-0.

FUKAROVÁ, Pavla. *Humanitární mise OSN: UN Humanitarian Missions*. Diplomová práce. 2012. Ostrava: VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ.

GUARNIER, Valerie. *Food aid and Livelihoods: Challenges and Opportunities in Complex Emergencies*. Online. 2003. 1. Itálie.

HLADKÝ, Jan. *Potravinová bezpečnost: současné trendy a jejich reflexe v politikách EU a ČR*. 1. Brno: Masarykova univerzita. 2017. ISBN 978-80-210-8778-6.

Humanitarian mission to Sudan: UN Humanitarian Missions. Online. 2022. Dostupné z: <https://www.wfp.org/news/eu-delegation-concludes-visit-sudan-and-reaffirms-commitment-support-sudanese-people>. [cit. 2024-03-09].

Humanitární a rozvojová pomoc. Online. Clovekvtisni.cz: Pracovat jako humanitární pracovník nikdy nebylo nebezpečnější. © Člověk v tísní. 2021. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/pracovat-jako-humanitarni-pracovnik-7930gp>. [cit. 2024-04-24].

Humanitární organizace ADRA. Online. Adra.cz. 2024. Dostupné z: <https://adra.cz/o-nas/>. [cit. 2024-04-08].

Humanitární pomoc, Online. Consilium.europa.eu. 2024. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/humanitarian-aid/>. [cit. 2024-03-07].

Charita Česká republika. Online. Charita.cz. Charita Česká republika. 2024. Dostupné z: <https://www.charita.cz/kdo-jsme/charitni-sit/>. [cit. 2024-03-07].

ISHAY, Micheline. *The Human Rights Reader*. Online. 3. New York: Routledge. 2022. ISBN 9781003121404. Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.4324/9781003121404>. [cit. 2024-04-08].

JUKL, Marek. *Ženevské úmluvy, obyčeje a zásady humanitárního práva*. 1. Český červený kříž. 2020. ISBN 978-80-87729-31-1.

KAISER, Andrew. *Encountering China: The Evolution of Timothy Richard's Missionary Thought (1870-1891)*. 1. Eugene: Pickwick Publications. 2019. ISBN 978-1-5326-6415-1.

KUNA, Zbyněk. *Demografický a potravinový problém světa*. 1. Praha: Wolters Kluwer. 2010. ISBN 978-80-7357-588-5.

LUKÁŠKOVÁ, Eva; BILÍKOVÁ, Jana; MÁLEK, Zdeněk a ŠEFČÍK, Vladimír. *Potravinová (ne)bezpečnost*. 1. Zlín: Academia. 2014. ISBN 978-80-7454-463-7.

MATANELLI, Miša. *Jak na potravinovou soběstačnost*. Online. Tuhykorinek.cz. 2016. Dostupné z: <https://www.tuhykorinek.cz/potravinova-sobestacnost/>. [cit. 2024-04-08].

MENCLOVÁ, Karolína. *EK: Zajištění potravinové bezpečnosti – “ Pro naše občany to není otázka dostupnosti, ale cenové dostupnosti.”*. Online. MENCLOVÁ, Karolína. Cmszp.cz. 2022. Dostupné z: <https://cmszp.cz/eu/2022/ek-zajisteni-potravinove-bezpecnosti-pro-nase-obcany-to-neni-otazka-dostupnosti-ale-cenove-dostupnosti/#:~:text=Siln%C3%A9%20z%C3%BD%C5%A1en%C3%AD%20cen%20na%20tr%C3%ADch%20s%20obilovinami%20ohro%C5%BEuje,sousedstv%C3%AD%2C%20p%C5%99ed%20tlaky%20na%20dostupnost%20a%20ceny%20potravin.> [cit. 2024-04-08].

MOOREHEAD, Caroline. *Dunant's Dream: War, Switzerland, and the History of the Red Cross*. 2. New York: Carroll & Graf Pub. 1999. ISBN 978- 0786706099.

MUSICK, Marc a John WILSON. *Volunteers: A Social Profile*. Bloomington. 1. Indiana University Press. 2007. ISBN 978-0253349293.

MZV ČR. *Humanitární pomoc v průběhu roku*. Online. 2023. Mzv.gov.cz. 2023. Dostupné z: https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/humanitarni_pomoc_v_prubehu_roku_2023.html. [cit. 2024-04-08].

MZV ČR. *Vláda schválila humanitární pomoc Afghánistánu ve výši 75 milionů korun*. Online. Mzv.gov.cz. 2023. 2021. Dostupné z: https://mzv.gov.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/archiv_zprav/rok_2021/x2021_09_20_vlada_schvalila_humanitarni_pomoc.html. [cit. 2024-04-08].

NGAKHUSI, Laxmi. *Flash appeal for response to the nepal earthquake*. 2015. PDF. 1. UNDP Nepal.

Nízká potravinová bezpečnost. Online. Zscr.cz. 2020. Dostupné z: <https://www.zscr.cz/clanek/nizka-potravinova-bezpecnost-5085>. [cit. 2024-04-08].

PEKOVÁ, Alice. *POTRAVINOVÁ BEZPEČNOST: Shrnutí bodu agendy II. výboru v rámci Studentského modelu Valného shromáždění OSN*. 2013. 1. PLZEŇSKÁ DIPLOMATICKÁ SIMULACE.

PROCHÁZKA, Zdeněk. *Humanitární pomoc v České republice*. 3. Praha: Ministerstvo vnitra generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. 2006. ISBN 80-86640-53-1.

ROHÁNKOVÁ, Eliška. *Ekonomická krize na Kubě se prohlubuje. Vláda poprvé požádala o pomoc OSN*. Online. Seznamzpravy.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-ekonomicka-krize-na-kube-se-prohlubuje-vlada-poprve-pozadala-o-pomoc-osn-246877>. [cit. 2024-04-20].

SMETANA, Marek. *Humanitární pomoc při zvládání rozsáhlých mimořádných událostí*. 1. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, Spektrum. 2013. ISBN 978-80-7385-138-5.

Solidarita EU s Ukrajinou. Online. Consilium.europa.eu. Rada Evropské unie. 2024. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-response-ukraine-invasion/eu-solidarity-ukraine/#humanitarian>. [cit. 2024-04-24].

SOS Ukrajina 2022–2024. Online. Clovekvtisni.cz: POMOC, PRIORITY A PLÁNY. Česko: © Člověk v tísní. 2024. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/humanitarni-a-rozvojova-pomoc/ukrajina>. [cit. 2024-04-24].

Společný svět příručka globálního rozvojového vzdělávání. 1. Praha: Člověk v tísní – společnost při ČT. 2004. ISBN 80-903510-0-x.

SVOBODA, Pavel. *Právo vnějších vztahů EU*. 1. Praha: C. H. Beck. 2010. ISBN 978-80-7400-352-3.

ŠTOREK, Josef, NOVÁK, Vladimír a ŠTAJER, Pavel. *Příručka pro krizové řízení v Českém červeném kříži*. 1. Praha: Úřad českého červeného kříže. 2000. ISBN 978-80-86640-59-4.

The State of Food Insecurity in the World. 1. Řím: Food and Agriculture Organization of the United Nations. 2021. ISBN 978-92-5-134077-6.

TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. 1. Praha: Portál. 2002. ISBN 80-7178-514-8.

VALENTA, Ondřej a HLADÍK, Petr. *Budoucnost kvality a bezpečnosti potravin v Česku*. 1. Praha: Technologické centrum Akademie věd ČR. 2011. ISBN 978-80-86794-38-9.

VYKOPALOVÁ, Hana. *Základy psychosociální přípravy Humanitárních jednotek ČČK*. Online. 2003. 1. Praha: Úřad Českého červeného kříže.

WIEMERS, Miriam; REINER, Laura a BACHMEIER, Marilena. *GLOBAL HUNGER INDEX*. 1. Dublin: Alliance. 2023. ISBN 978-1-7396018-3-6.

ZELENÝ, Jakub. *Nedostatek umělých hnojiv na trhu by mohlo vyřešit "regenerativní zemědělství"*. Online. Clovekvtsni.cz. 2022. Dostupné z: <https://klima.clovekvtsni.cz/komentar-draha-hnojiva-nepotrebujeme-problem-resi-regenerativni-zemedelstvi-9604gp>. [cit. 2024-04-08].

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČK & ČP	Červený kříž & Červený půlměsíc
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations
MZV ČR	Ministerstvo zahraničních věcí České republiky
OSN	Organizace spojených národů
VaVaI	Vývoj, výzkum a inovace
WFP	World Food Programme

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1- Rozložení humanitární a dobrovolnické pomoci (Vlastní dle údajů Člověka v tísní, 2024).</i>	<i>37</i>
<i>Graf 2- Finanční rozdělení prostředků pro Ukrajinu (Vlastní dle dat Rady EU, 2024).</i>	<i>38</i>
<i>Graf 3- Humanitární pomoc v letech 2022-2024 (Vlastní dle dat Evropské komise, 2024).</i>	<i>39</i>
<i>Graf 4- Celková finanční pomoc EU (Vlastní dle dat Evropské unie, 2024).</i>	<i>40</i>

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obrázek 1- Ishikawa diagram: Faktory ovlivňující humanitární a dobrovolnickou pomoc (Vlastní, 2024).</i>	<i>43</i>
<i>Obrázek 2- Ishikawa diagram: Rizika spojená s humanitární a dobrovolnickou pomocí v rámci potravinové bezpečnosti (Vlastní, 2024).....</i>	<i>46</i>